

TAMPEREEN YLIOPISTO

Minna Lehrbäck

JULKISUUSKUVAN RETORIIKKAA

Kirkkoherra Petri Hiltusen asemointi naispappeuskiistassa Kouvolan Sanomissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Heinäkuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

LEHRBÄCK, MINNA: Julkisuuskuvan retoriikkaa. Kirkkoherra Petri Hiltusen
asemointi naispappeuskiistassa Kouvolan Sanomissa

Pro gradu -tutkielma, 59 s.

Tiedotusoppi

Heinäkuu 2008

Tutkimukseni kohteena on kirkkoherra Petri Hiltusen julkisuuskuva naispappeuskiistan aikana 1.7.2002–30.3.2003 Kouvolan Sanomissa. Aineistonani on 44 Kouvolan Sanomien juttua, joita analysoin Chaïm Perelmanin uutta retoriikkaa käyttäen. Jutut piirtävät tarinan kaaren: naispappeutta vastustavasta Hiltusesta tehdään kantelu, johon tulee ratkaisu tutkimani ajanjakson lopussa.

Argumentaatio on valintaa. Tutkin retorisella analyysillä millaisia argumentaation muotoja, retorisia keinoja, juttuihin on valittu – ja mitä ne viestittävät. Samalla jutut piirtävät julkisuuskuvaa, kirkkoherra Petri Hiltusesta. Tarkastelen myös millaiseksi se piirtyy retoristen valintojen takia.

Tarkastelen Perelmanin kvasiloogisia, todellisuuden rakenteen perustuvia ja todellisuutta rakentavia argumentteja sekä hieman argumenttien takana vaikuttavia sääntöjä. Sivuan hieman myös journalismin intressejä ja mediaretoriikkaa ja käsitelen hieman eroamiskysymystä.

Vaikka kielteiset määreet ovat Hiltusen julkisuuskuvassa enemmistössä, kuva on silti monimuotoinen. Julkisuuskuvaltaan Hiltusen piirtyy esiin mieltään osoittavana naispappeuden vastustajana. Toisaalta Hiltunen asemoidaan myös perheenisänä.

Teksti vetoaa naispappien puolesta ”yleiseen oikeustajuun” ja common senseen. Syy-seuraussuhteita tarkastelemalla esiin nousi se, että naispappien lähtö on osittain Hiltusen syytä. Henkilö ja teot -argumentoinnin tarkastelu paljasti, että julkisuuskuvaltaan Hiltunen on syrjijä.

Auktoriteettiin vedotaan naispappeuskantaa perustellessa. Sodankäyntiin viittaavia metaforia käytettiin paljon kuvaamaan seurakunnan kahtiajakautumista. Tekstit sisältävät viittauksia Raamattuun. Myös metaforat nousevat kristillisestä kuvastosta.

Vaikka Hiltunen sai vapauttavan tuomion, siitä kertovassa pääkirjoituksessa näkökulmaksi on valittu tuomion ihmettely.

Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa kuvien tutkimuksen tai argumenttien taustalla vaikuttavien arvojen tutkimuksella.

1. NAISPAPPEUSKIISTAA TUTKIMASSA	1
1.1. SILMÄYS KIISTAN TAUSTOIHIN	1
1.2. KIRKKOHERRA PETRI HILTUNEN JA MEDIAN TOIMINTA.....	2
1.2.1. <i>Lehti piirtää julkisuuskuvaa</i>	2
1.2.2. <i>Median tendenssi on henkilölistää</i>	3
1.3. MEDIAN RINNAKKAISTAPAUKSIA.....	4
1.3.1. <i>Julkisuuskuvien kertomaa</i>	4
1.3.2. <i>Uskonto ilmenee mediassa</i>	5
1.3.3. <i>Retoriikan tutkimusta</i>	6
1.3.4. <i>Seuraava askel</i>	7
2. TAPAUS KIRKKOHERRA HILTUNEN.....	8
2.1. AINEISTO VALKEALAN KIRKKOHERRASTA.....	8
2.2. TAPAHTUMIEN KULKU.....	10
2.3. JOURNALISMIN INTRESSIT	12
2.3.1. <i>Uutinen on ajankohtainen</i>	14
2.3.2. <i>Gallup on kansalaisen mielipide</i>	14
2.3.3. <i>Pakina ja kolumni, ironian ammattilaiset</i>	16
2.3.4. <i>Pääkirjoitus on lehden virallinen ääni</i>	17
3. MEDIARETORIIKAN SIIVENISKUJA.....	18
3.1. MILLAINEN ON VIESTIN VASTAANOTTAJA?.....	18
3.2. JOURNALISTIT RAKENTAVAT VALINNOILLA.....	20
3.2.1. <i>Pieniä valintoja tietystä näkökulmasta</i>	20
3.2.2. <i>Syyllistävän jutun anatomia</i>	22
3.3. MITÄ ARGUMENTTIEN TAKANA OLEVAT SÄÄNNÖT KERTOIVAT?.....	23
3.4. ARGUMENTAATIOKEINOISTA JULKISUUSKUVAN VIESTIVÄLINEIKSI	25
4. ARGUMENTTI PALJASTAA KANTANSA	28
4.1. KVASILOOGISET ARGUMENTIT	28
4.1.1. <i>Valkealan varoitettava esimerkki</i>	28
4.1.2. <i>Oikeudenmukaisuusretoriikan ylin arvo on laki</i>	35
4.2. TODELLISUUDEN RAKENTEeseen PERUSTUVAT ARGUMENTIT	38
4.2.1. <i>Vähemmistösiipi karkottaa jäseniä</i>	39
4.2.2. <i>Millainen teko, sellainen henkilö</i>	41
4.2.3. <i>Arvovaltaisia tahoja</i>	44
4.3. TODELLISUUTTA RAKENTAVAT ARGUMENTIT	46
4.3.1. <i>Verorahavirrasta nahkapäätökseen</i>	47
4.3.2. <i>Sodankäyntiä: seurakunta kahdessa poterossa</i>	49
4.3.3. <i>Kirkkoherran vuohet ja lampaat</i>	51
5. NAISPAPPEJA KARSASTAVA PAPINKANTTURA.....	52
5.1. MONIMUOTOINEN KUVA: SYRJIJÄ JA PERHEENISÄ	52
5.2. KUN NAISPAPPEUSKIISTA POLITISOITUU.....	54
6. SYYLLINEN VAI SYYTÖN?.....	56
LÄHTEET:	57

1. NAISPAPPEUSKIISTAA TUTKIMASSA

1.1. SILMÄYS KIISTAN TAUSTOIHIN

Suomen ensimmäiset naispapit saivat pappisvihkimyksen vuonna 1988. Naispappeuskysymyksestä väännetään kuitenkin kättä edelleen. Vaikka valtaosa papistosta hyväksyy naisten pappeuden, on niitä, joiden mukaan Raamattu kieltää naisen pappina olemisen. Papinviran kuulumista vain miehille puolustetaan Raamattuun ja kirkkoperinteeseen nojaten.

Kun naispappeus hyväksyttiin 1986, mahdollisimman monien eri näkemyksiä kannattavien työskentely kirkossa pyrittiin turvaamaan säätämällä lakiin ponsi, joka mahdollistaa toimintamahdollisuudet myös heille, jotka eivät hyväksy naispappeutta.

”Myös niillä kirkon jäsenillä ja viranhaltijoilla, jotka suhtautuvat torjuvasti pappisviran avaamiseen naisille, tulee edelleen olla kirkossamme toimintavapaus ja mahdollisuus tulla vihityksi ja nimetyksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon eri virkoihin. Kaikki kirkon jäsenet ja viranhaltijat ovat yhdessä vastuussa siitä, että muutoksen aiheuttamat vaikeudet pyritään voittamaan keskinäisen yhteistyön avulla ja kirkon ykseyttä varjellen.” (Kirkolliskokouksen ponsi vuodelta 1986)

Vuonna 2002 naispappeuskysymys nousi kuumaksi keskustelunaiheeksi. Kouvolan seudun osalta kiista henkilöityi Valkealan kirkkoherra Petri Hiltuseen, koska hän ei omantunnon syistä ja kirkolliskokouksen ponteen vedoten tee jumalanpalveluksissa yhteistyötä naispappien kanssa.

1. heinäkuuta Kouvolan Sanomat uutisoi Valkealan seurakunnan papin, Eeva-Liisa Virkkusen erosta. Uutinen herätti suuria tunteita, joita purettiin myös Kouvolan Sanomien yleisönosastopalstalla. Mielipiteitä oli sekä puolesta että vastaan. Hiltusen naispappeuskantaa kommentoivia yleisönosastokirjoituksia oli heinäkuussa yhteensä 61 – miltei jokaisessa lehdessä.

Tapahtumat etenivät syksyllä 2002 siihen, että seurakuntaneuvosto lähetti tuomiokapituliin valituksen ja tutkintapyynnön kirkkoherra Hiltusen mahdollisesta

naispappeja syrjivästä toiminnasta. Tuomiokapitulilta tuli päätös asiaan maaliskuussa 2003.

1.2. KIRKKOHERRA PETRI HILTUNEN JA MEDIAN TOIMINTA

1.2.1. Lehti piirtää julkisuuskuvaa

Tutkimukseni kohteena on kirkkoherra Petri Hiltusen *julkisuuskuva*. Erkki Karvosen (1997, 31–32) mukaan julkisuuskuvaksi voidaan sanoa sitä merkityksellistämisen tapaa, joka jossakin mediassa tai sen tuotteessa on toteutunut. Tällöin jostain henkilöstä on tehty eräänlainen ”sosiaalinen instituutio”, esimerkiksi jonkun asian symboli. Karvosen mukaan kyseeseen voi tulla myös termi *journalistinen kuva*.

Käsitän julkisuuskuvan ja journalistisen kuvan periaatteessa samana asiana. Tutkimustani varten olen valinnut termin julkisuuskuva, koska mielestäni julkisuussana muistuttaa, että kyse on siitä, millaiseksi kuva *yksityisestä* henkilöstä, jonka yksityisyyden suoja ei ole tutkimassani tapauksessa esimerkiksi ammatin vuoksi kaventunut, rakentuu julkisuudessa.

Median aikaansaama ja esiin nostama kuva ei välttämättä ole sama kuin median käyttäjien kuva – vaikka media vaikuttaakin retoriikallaan vastaanottajiensa käsityksiin jotain tiettyä näkemystä ja todellisuuden määrittelemisen tapaa korostamalla ja suosimalla. Media ei kuitenkaan ole ainut käsitysten muodostaja. Julkisuuskuvan ja kansalaisten käsitysten välille ei siis voida pistää yhtäläisyysmerkkejä. (Karvonen 1997, 31–32)

Imagossa on kyse viestien lähettäjäpuolen toiminnasta ja mielikuvassa puolestaan vastaanottajapuolen tulkitsevasta toiminnasta. (Karvonen 1997, 31; 1999, 43)

Imagon käsitettä on käytetty muun muassa kuvaamaan eri lehtien tapaa jäsentää ja merkityksellistää presidentinvaaliehdokkaiden kampanjoita ja ”imagopeliä” (Kortelainen 1997, 141).

Käsitän imagon kuvaksi, jonka taustalla on tarkoituksenmukaista toimintaa tietynlaisen kuvan luomiseksi. Tästä ei kirkkoherra Hiltusen kohdalla ole tutkimusalueessani kyse, joten käsite ei sovi tutkimukseeni. Mielikuvan tutkiminen puolestaan suuntaisi tutkivan valon lehden lukijoihin, sanoman vastaanottajiin, joten sekään ei sovi tutkimukseni yhteyteen.

Maine on puolestaan termi, joka kuuluu kulttuuriseen tai sosiaaliseen todellisuuteen; hyvä maine tietää hyvää ja huono kehoaa. Maine kuvaa myös viestintää, viestien ymmärtämistä ja niiden kierrätystä. (Karvonen 1999, 18)

Tutkimukseni kohteena on kuvan rakentuminen tekstissä, joten julkisuuskuva-termi sopii tutkimukseeni myös maine-termiä paremmin.

1.2.2. Median tendenssi on henkilölistää

Henkilölistäminen on yritys ymmärtää jotain vaikeasti käsitettävää asiaa. (Karvonen 1997, 60) Siksi julkiset kuvat ovatkin usein yksinkertaistettuja, pelkistettyjä: sellaisten avulla vaikeaa asiaa on helpompi selventää. Tästä aiheutuu tietysti se, että hahmoista tulee usein liian yksipuolisia stereotyyppisiä. (Karvonen, 1999, 19)

Vaikeasti selitettävää naispappeuskiistaa on oletettavastikin helpompi käsittää henkilöiden avulla. Analysoimissani jutuissa kiista henkilöityikin kirkkoherra Petri Hiltuseen. Hän vaikuttaa stereotyyppiltään naispappeuden vastustajalta. Hänet on teksteissä kuvattu vastapoolin edustajana; jo itsessään sanamääre *vastustaja* viestii tästä. Tämä on valinta. Toinen vaihtoehto olisi ollut kuvata hänet sankarina, esimerkiksi ”viimeisenä mohikaanina” tai Don Quijotena, joka taistelee yksin tuulimyllyjä vastaan.

Henkilölistäminen tulee hyvin esiin ensimmäisessä analysoimassani tekstissä.

”Lähes viisitoista vuotta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirat ovat olleet auki naisille. Naispappien määrä kasvaa koko ajan, useampi kuin joka neljäs pappi on naispappi. Mutta ei Valkealan seurakunnassa. Kuluvan vuoden alussa virkaan tullut kirkkoherra Petri Hiltunen vastustaa niin syvällisesti naisen toimimista papin virassa, että hänelle on mahdotonta toimittaa jumalanpalvelusta yhdessä naispappin kanssa.” (1)

Mutta-sanalla erotetaan tilanne muista vastaavista; tässä kyse on erikoistapauksesta. Teksti puhuu ensin koko Suomesta, sen evankelis-luterilaisesta kirkosta ja esittelee asiaa yleisellä tasolla. Sitten katse kohdistetaan kuin lähemmäs zoomaamalla pienempään yksikköön, yksittäiseen seurakuntaan ja lopulta yhteen ihmiseen, Petri Hiltuseen. Tällä tavalla koko Suomesta poimitaan yksi ihminen, johon kiista henkilöityy. Henkilöllistämisen valintaa perustellaan Petri Hiltusen toiminnalla: hän vastustaa *niin syvällisesti* naispappeutta, että kiista piirtyy esiin hänen toiminnassaan.

1.3. MEDIAN RINNAKKAISTAPAUKSIA

1.3.1. Julkisuuskuvien kertomaa

Nina Nukari tutki pro gradussaan politiikan henkilöitymistä ja Arja Alhon julkisuuskuvaa tv-uutisissa. Nukarin mukaan politiikan henkilöittäminen tuo medialle mielenkiintoisia juttuaiheita. Nukari löysi henkilökeskeisyydestä kuitenkin myös kritisoitavaa. Hänen mukaansa se vie pois huomion yhteiskunnallisten asioiden todellisista syy-seuraus -suhteista, jotka ovat ilmiriidan takana, koska yleisö saattaa tällöin käsittää koko yhteiskunnan ongelmat pelkkinä henkilöistiriitoina. Monimutkaiset yhteiskunnan prosessit kutistuivat tällöin pelkiksi henkilöistiriidoiksi. (Nukari 2000, 6–7)

Julkisuuskuvaa tutkiessaan Nina Nukari (2000, 139) kiinnitti huomiota siihen, miten vähän Alho itse pääsi vastaamaan mediassa hänelle esitettyihin syytöksiin, vaikka syyllistäminen oli runsasta. Hänet kuvattiin ”uutistodellisuudessa” kiukuttelevaksi, omapäiseksi ja vastuuttomaksi poliittisen johtajaksi, joka petti puolueensa arvot ja luottamuksen. Alhon kohtelu johtui Nukarin mukaan sekä toimittajien että katsojien tarpeista.

Lopulta Alho osoittautui syyttömäksi epäilyyn Erm-vuodosta. Anteeksipyyntöjä syytöksistä ei kuitenkaan koskaan kuulunut. (Nukari 2000, 140–142)

Julkisuuskuvia ovat tutkineet myös Sari Kangas ja Taina Viitamäki.

Sari Kangas tutki kuvataiteilijoiden Juhani Palmun ja Hannu Väisäsen julkisuuskuvia. Hänen mukaansa toimittajat käsittelevät kuvataiteilijoita eri tavoin, lisäksi heillä on jumiutunut ja kapea käsitys taiteilijoista. Eroja taiteilijoiden käsittelytavoista löytyi, mutta julkisuuskuvissa oli myös yhteisiä piirteitä. (Kangas 2001, 66, 68)

Taiteilijakuva eroaa kirkkoherran julkisuudesta siinä, että taiteilijalle julkisuus on elinehto. Taiteilijan tulee tehdä jotakin, jotta julkisuus olisi kiinnostunut hänestä, sen voi olettaa hänen tavoitteekseen. Kirkkoherran ammatissa näin ei ole.

Taina Viitamäki (2000, 5) tutki popartisti Morrissey'n julkisuuskuvaa lehdistössä. Hänen mukaansa Morrissey rakentaa lehdistön kautta omaa julkisuuskuvansa. Viitamäki muistuttaa, että julkisuuskuvalla on erilaisia puolia. Se ei ole ehjä kokonaisuus vaan hajanainen ja ristiriitainenkin. Julkisuuskuva on myös aina aikansa ja yhteiskuntansa tuote.

Minä puolestani käsittelen julkisuuskuvaa asiana, jota ei itse tietoisesti rakenneta, vaan joka muodostuu mediassa ihmisen sitä itse haluamatta.

1.3.2. Uskonto ilmenee mediassa

Median, uskonnon ja kulttuurin välisten vuorovaikutussuhteiden tutkimuksen tärkeyttä korostava tutkimussuuntaus on nimeltään media, uskonto ja kulttuuri -paradigma. Suuntauksen mukaan mediasta on tullut yhä merkityksellisempi uskonnon ilmenemisen paikka. Tutkimuksessa huomio kiinnittyy erityisesti uskonnon, median ja kulttuurien välisiin merkityksellistymisprosesseihin. (Sumiala-Seppänen 2005, 13)

Eräs tämän suuntauksen edustajista on Rosalind I. J. Hackett. Hän on tutkinut, kuinka media on toiminut aloittaakseen, liioitellakseen tai vähentääkseen jännitystä ja kahtiajakoa muslimien ja kristittyjen välillä Nigeriassa, jossa media on yksi tärkeimmistä uskonnollisten ryhmien vaikutuskanavista. Hackettin mukaan media vaikuttaa paitsi sisällöillään, myös potentiaalillaan: se lisää viestin vaikutusta ja leviämistä, jolloin uskonnollisesti suvaitsemattomat viestit kiirivät yhä laajemmalle ja yhä kauemmas. Esimerkiksi monien lehtien erityisesti muslimi-aiheista käyttämät kuvailevat leimat, kuten fundamentalisti ja fanaatikko, vaikuttavat todella tehokkaasti asenteisiin ja ilmapiiriin. Hackettin mukaan median kasvu onkin kiihdyttänyt

uskonnollisia kiistoja tarjoamalla niille suuremman yleisön. (Hackett 2003, 48–49, 58, 62).

Suomessa uskonnollista mediateoriaa on urauurtavasti luonut Taisto Lehtikoinen teoksellaan *Religious Media Theory* (2003).

Kaisu Linkala on tutkinut protestanttista herätyskristillistä traditiota ja sen poliittisinta ilmentymää, Israelin valtion tukemista uskonnollisin perustein. Linkalan mukaan uskonto edustaa perinnettä, joka modernissa käsitetään kehityksen esteeksi. (Linkala 2002, 1)

Uskonnon ja politiikan välinen raja on aina epätarkka. Poliitiikka liittyy uskontoon silloin, kun uskonnon sisältö saa tietyn merkityksen ja syntyy ristiriita. Poliitiikan tuottavat uskontoa tulkitsevat ihmiset, jotka kokoavat uskonnollisista aineksista tulkinnan, jonka ohjaa heitä tiettyyn toimintamalliin. (Linkala 2002, 8–10)

1.3.3. Retoriikan tutkimusta

Chaïm Perelmanin retoriikan välinein on analysoitu muun muassa Helsingin Sanomien talousuutisia (Koistinen 1998, 50).

Eniten talousjutuista löytyi syy-seuraus -logiikkaan eli todellisuuden rakenteeseen perustuvaa argumentointia. Jutuista löytyi myös todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, kuten analogioita ja erityistapauksia. Käytetyt metaforat nousivat perhe-elämään liittyvistä teemoista. (Koistinen 1998, 45–52)

Yhteistä jutuille oli, että argumentoinnin taustalla vaikuttivat niin sanotut talouden lakien sanelemat syyt, jotka oletettiin niin itsestään selviksi, ettei niitä aina tarvinnut edes mainita. Kun numerot ovat tarkkoja ja todellisuus realisoituu niihin, se voidaan ilmaista numeroiden avulla. Argumentoinnille yhteistä oli kvasiloogisuus. Argumentointi perustui talouden logiikkaan: raha oli sekä syy että seuraus. Jutuissa vedottiin myös ”yleiseen järkeen”. Argumentoinnin takana vaikutti määrään perustuva sääntö. Arvokysymyksiä talousjournalismissa käsiteltiin epäsuorasti, talouden omien käsitteiden avulla. Jutuista löytyi sodankäyntiin viittaavia metaforia sekä kovuutta, rajuutta ja mustavalkoisuutta korostavia kielikuvia. (Koistinen 1998, 53–57)

Retoriikalla on tutkittu myös maatalouspolitiikka-ilmion poliittisuutta irlantilaisissa, suomalaisissa ja alankomaalaisissa teksteissä. Niissä maatalouspolitiikan retoriikka perustui paljolti imagoon. (Vihinen 1998, 221, 238)

Irlantilaisista maatalouspolitiikkaa käsittelevistä teksteistä löytyi muun muassa oikeudenmukaisuusretoriikkaa, joka puolusti rahavirran kääntämistä ”oikein”, EY:stä Irlantiin. Arvo, joka nousi esille ja kantoi erityisen vahvoja merkityksiä, oli perhe. Saari-retoriikalla puolustettiin sen erityisoikeuksia. (Vihinen 1998, 227–229)

Irlantilaiselle ja suomalaiselle maatalousretoriikalle oli yhteistä maaseudun ja maan idealisointi. Suomessa kokoomuksen retorinen tyyli tukeutui taloudelliseen argumentaatioon. Keskustan tyyli oli ylevämpi: se korosti sanaa ”kansallinen” ja SDP:lle oli ominaista positiivisten merkityslatausten puuttuminen, etäisyydenotto ja skeptisyys. (Vihinen 1998, 229, 237)

Hollannissa argumentaation kulmakivi oli taloudellinen rationaalisuus, vetoaminen markkinavoimiin ja tehokkuuteen. Sen poliittisessa retoriikassa käytettiin usein myös raamatunlauseita (Vihinen 1998, 230)

1.3.4. Seuraava askel

Tarkastelen tutkimuksessani retorisen analyysin avulla Petri Hiltusen julkisuuskuvaa Kouvolan Sanomissa 1.7.2002–30.3.2003. Käytän tutkimuksessani Chaïm Perelmanin uutta retoriikkaa, joka tarjoaa erinomaisia välineitä eritellä ja tutkia tekstin argumentaatiota. Argumentaatio on valintaa – tämä ajatus läpäisee kaiken, mitä Perelman pohtii retoriikasta. Siksi lehtijuttukin on valinnan tulos ja sisältää siis argumentaatiota.

Tutkiessani aineistoani minua kiinnosti se, millaisia argumentaation muotoja, retorisia keinoja, juttuihin on valittu – ja mitä ne viestittävät. Samalla jutut piirtävät kuvaa, julkisuuskuvaa, kirkkoherra Petri Hiltusesta. Tällä tavalla tutkimukseni keskiöön nousee myös julkisuuskuva: tarkastelen myös millaiseksi tuo kuva piirtyy retoristen valintojen takia.

2. TAPAUS KIRKKOHERRA HILTUNEN

2.1. AINEISTO VALKEALAN KIRKKOHERRASTA

Kouvolan Sanomat on Kouvolan seudulla päivittäin ilmestyvä tilattava sanomalehti. Sen levikki on 28 827 (www.kouvolansanomat.fi, levikkitarkastus 2006).

1.7.2002–30.3.2003 Kouvolan Sanomissa ilmestyi 44 kirkkoherra Petri Hiltusta käsittelevää juttua. Tutkimusajankohdan olen valinnut tarinankerronnallisista syistä. Kirjoittelu Hiltusen naispappeuskannasta alkoi 1.7. julkaistusta uutisesta, siksi ajanjakso alkaa heinäkuusta. Maaliskuussa tuli tuomiokapitulin ratkaisu kanteeseen, joka Hiltusta vastaan nostettiin. Rajaan ajanjakson siten maaliskuun loppuun, jotta mukaan mahtuvat vielä tuomiokapitulin päätöksestä kertovat jutut. Kirjoittelu kirkkoherrasta ei päättynyt suinkaan maaliskuuhun, mutta koska yksi etappi Kouvolan Sanomien kuvaamassa Hiltus-tarinassa sai päätöksensä silloin, näen hyväksi rajata aineiston siihen.

Olen ottanut aineistooni mukaan uutiset, pääkirjoitukset, henkilöhaastattelut, haastattelut, gallupit ja pakinat, sillä ne edustavat lehden toimituksellista aineistoa. Analyysini ulkopuolelle olen jättänyt esimerkiksi ”Sana sunnuntaiksi” -palstalle kirjoitetut jutut, koska niiden kirjoittajat ovat alueen kirkkoherroja, eivätkä Kouvolan Sanomien toimittajia. Tällä palstalla on myös kirkkoherra Hiltusen kirjoituksia hänen kirjoituskerroillaan, mutta ne jäävät analyysini ulkopuolelle.

Olen ottanut analyysiini mukaan vain jutut, joissa mainitaan kirkkoherra Petri Hiltunen tai joissa esiintyy epiteetti Valkealan kirkkoherra. Valkealassa oli ajankohtana vain yksi kirkkoherra, joten viittaus Petri Hiltuseen on näin ollen selvä. Olen ottanut mukaan myös jutut, joissa sanat Valkeala ja kirkkoherra ovat eri lauseissa, koska yhteys ja viittaus henkilöön on juttua kokonaisuutena tarkastellessa ilmeinen (esimerkiksi juttu 6).

Analyysini ulkopuolelle olen jättänyt jutut, joissa viitataan ”Valkealan tapaukseen”, Valkealan seurakuntaan tai sen tapahtumiin, Valkealasta tai Valkealan seurakunnasta

virinneeseen naispappeuskeskusteluun, Valkealasta ”alkunsa saaneeseen” tai Valkealassa ”riehuvaan” naispappeuskiistaan, koska niissä ei suoranaisesti viitata henkilöön. Vaikka nämä naispappeuskiistassa esiin nousseet määritelmät olisivatkin mielenkiintoisia analysoida, tutkin nimenomaan Petri Hiltusen julkisuuskuvaa, enkä naispappeuskeskustelussa käytettyjä ilmauksia. Päädyin rajaamaan jutut pois myös aineiston laajuuden takia.

Pois ovat siis jääneet myös jutut, joissa esimerkiksi haastateltava puhuu omasta naispappeuskannastaan (”Heillä ei *Valkealan ongelmaa* ole”) tai joissa selvitetään seurakuntavaaleihin osallistuvien naispappeuskantoja. Toimittajan huulille (ja puheenaiheeksi) kysymys on kuitenkin varmaan noussut Hiltusen herättämän kohun takia ja ymmärrettävää onkin, että kyseisenä ajankohtana pidetyissä lähikuntien kirkkoherranvaaleissa ja seurakuntavaalien alla tätä naispappikysymystä tiheään pyöriteltiin.

Mielipidekirjoitukset jätän tarkastelun ulkopuolelle, koska ne eivät edusta varsinaisesti lehden toimituksen linjaa, vaikka vaikuttanevatkin siihen, millainen kuva lukijalle Hiltusesta Kouvolan sanomien välityksellä piirtyy. En kuitenkaan tutki lukijoiden vastaanottoa, vaan tekstejä, kuinka ne Hiltusesta kertovat. Nostan kuitenkin yleisönosastojen määrän esiin, koska mielestäni on kiintoisaa, kuinka ahkerasti tämä aihe sai ihmiset tarttumaan kynään.

Lisäksi lehden linjasta kertoo jotain se, kuinka paljon lehti oli valmis antamaan lukijanostopalstatilaansa tämän aiheen käsittelyyn. Yksin heinäkuussa 2002 Hiltusen naispappeuskannan herättelemää mielipidekirjoitusta, puolesta ja vastaan, ilmestyi 58 kappaletta. Lisäksi mielipidepalstalla julkaistiin kolme Hiltusen omaa kirjoitusta vastineina palstalla esitettyihin kysymyksiin ja kommentteihin sekä yksi oikaisu aiheeseen liittyen. Tämä kertoo myös siitä, kuinka keskustelu naispappeudesta Valkealan kirkkoherran kannan ja naispappin lähdön myötä ryöpsähti käyntiin. 1.8.2002–31.3.2003 ilmestyi 21 teemaan liittyvää mielipidekirjoitusta. Alkukuohahduksen jälkeen kirjoittelutahti siis selvästi hiipui.

Heinäkuu on tunnetusti vähä uutista kautta toimittajille, kenties senkin takia aiheesta uutisoitiin heinäkuussa niin mittavasti. Uutinen on perusteltu myös siksi, että kun

jonkun asian etenemistä ryhdytään seuraamaan, on lukijoidenkin kannalta aihetta soveliasta seurata ja saattaa tietoon, kuinka asia sai päätöksensä. Lopulta on kuitenkin toimituksellinen ja lehden linjaan liittyvä kysymys, kuinka suuresti ja millaisella kuvituksella (tai ilman sitä) asiasta uutisoidaan.

2.2. TAPAHTUMIEN KULKU

Käyn seuraavassa tapahtumien kulun läpi seuraamani ajanjaksona artikkelien pohjalta. Tekstin perässä on suluisia jutun numero, josta sisältö on poimittu.

Kouvolan Sanomat uutisoi, kuinka pappisnaiset jättivät Valkealan seurakunnan. Seurakunnassa kappalaisen osa-aikaisena viransijaisena toiminut Minna Tanska lähti seurakunnasta vuoden 2001–2002 vaihteessa. Eeva-Liisa Virkkunen päätti katsoa, miten yhteistyö lähtee käyntiin, mutta ”nyt mitta on tullut täyteen.” (1) Sen jälkeen kun tieto Virkkusen lähdöstä tuli julkisuuteen, joukko valkealalaisia on käynyt ilmoittamassa eroavansa Valkealan seurakunnasta protestimielessä. (2)

Naisteologit jättivät syrjintää vastustavan kannanoton (4) ja valmistelevat vetoomusta, ettei naispappeuden vastustajia valittaisi kirkkoherroiksi. (7) Lehti uutisoi, että Valkealan seurakunnasta on eronnut 53 henkilöä, joista osa on erikseen maininnut eroavansa kirkkoherra Petri Hiltusen takia. Noin kymmenen naista osoitti mieltään Hiltusen jumalanpalveluksessa nousemalla ylös ja poistumalla heti, kun Petri lausui ensimmäiset sanansa. Naiset sanoivat, että he tuntevat tulleensa petetyiksi. He olisivat halunneet tietää jo ennen kirkkoherran vaaleja, että Hiltunen vastustaa naispappeutta. (9)

Arkkipiispa Jukka Paarma ottaa kantaa kiistaan: ”naispappeuden vastustajilla ei ole kirkossa mitään erioikeuksia”. Hänen mukaansa ”ponnen perusteella tehdään yhä vääriä tulkintoja”. (10) Virkkunen jättää jäähyväiset Valkealan seurakunnassa. (11)

Valkealan kiistassa on johtopäätösten aika. (12) Piispa Voitto Huotari käy Valkealassa ja ojentaa Valkealan kirkkoherraa: ”Naispapiin syrjintä ei ole hyväksyttävää.” (14) Lehti haastattelee Petri Hiltusta hänen naispappeuskannastaan. (16) Hiltunen

nostetaan esimerkiksi papista, joiden mielestä ponsi oikeuttaa kieltäytymään jumalanpalveluksen pitämisestä naispapin kanssa. (17)

Osa Valkealan seurakunnan kirkkovaltuutetuista tekee Hiltusesta kantelun Mikkelin hiippakunnan tuomiokapitulille. Kantelun lähettäjät vaativat kirkkoherran irtisanomista tai siirtämistä muihin tehtäviin. Kantelun allekirjoitti 15 valtuuston jäsentä 27:stä. Paperissa siteerataan kirkkolain neljää irtisanomisperustetta, josta allekirjoittajien mielestä ainakin kaksi on käynyt toteen. (18)

Hiltusen on annettava kirjallinen selvitys tuomiokapitulille naispappeuskannastaan. Lisäksi pyydetään selvitys pastori Eeva-Liisa Virkkuselta, miten Hiltusen kanta naispappeuteen tuli esille. (19) Lehti tekee koko sivun mittaisen henkilökuvan Petri Hiltusesta. (22)

Lääninrovasti Jorma Taipale ryhtyy tutkimaan kantelua. (25) Valkealassa on seurakuntavaalit, äänestysprosentti nousi ennätysmäisen korkeaksi ja valtasuhteet vaihtuivat. (26) Lääninrovasti Jorma Taipale saa selvitystyölleen lisääaikaa tammikuun loppuun saakka. (29)

Valkeala tekee ”kirkosta eroamisen ennätyksen”: eronneiden määrä on kasvanut vuoden 2002 loppuun mennessä 154 henkilöön. (30) Uuden kirkkovaltuuston nelivuotiskausi alkaa Valkealassa sekavasti: Seurakunnan kahtiajakautuminen näkyy valtuustossa. (31) Petri Hiltusen pitämässä jumalanpalveluksessa on parisataa henkeä, ehtoolliselle joutuu jopa jonottamaan. (33)

Valkealan kirkossa on yleinen piispantarkastus (36) ja piispan kinkerit. Paikalla on seurakuntalaisia salin täydeltä. Tilaisuudessa käy selväksi, että seurakunnassa on voimakkaasti kaksi eri näkemystä naispappeudesta. (37)

Piispa Voitto Huotarin mukaan kiistaa ei voi ratkaista hallinnollisin tai juridisin keinoin: seurakuntalaiset eivät voi rakentaa toivoa sen varaan, että laillisesti virkaan valittu viranhaltija lähtee. Kantelusta piispa toteaa, että ”konkreettinen näyttö naispappien syrjinnästä vaikuttaa ohuelta”. (40) Lehti summaa: ”Valkealassa...

seurakunnasta erosi viime vuonna 150 seurakuntalaista, ilmeisesti protestina kirkkoherran näkemyksille naispappeudesta.” (41)

Tuomio tulee: Hiltunen saa jatkaa kirkkoherrana. *”Tuomiokapituli katsoo, ettei ilmi ole käynyt mitään sellaista konkreettista tekoa tai tointa, minkä johdosta kirkkoherraa koskeva asia olisi annettava kurinpitovierassuorittajalle. Virassa olevaa pappia ei voi sanoa irti, vaan pappi voidaan panna viralta vain kurinpitomenettelyn kautta.”*

Tuomiokapituli siirtää Hiltusen piispan pastoraaliseen ohjantaan. (42) Pääkirjoituksessa kommentoidaan vapauttavaa päätöstä otsikolla *”Tuomiokapitulin nahkapäätös jätti ongelmapesän ennalleen”.* (43)

2.3. JOURNALISMIN INTRESSIT

Seuraavassa kaaviossa jutut on esitelty otsikkotasolla ja luokiteltu jutun genren mukaan.

1.	1.7.2002	Pappisnaiset jättävät Valkealan seurakunnan	uutinen
2.	3.2.2002	”Seurakunnan yhteistyö on nyt rikottu”	uutinen
3.	6.7.2002	Kirkolliskokouksen nahkapäätös mahdollistaa erilaiset tulkinnat	pääkirjoitus
4.	7.7.2002	Naisteologit peräävät tasapuolisuutta	uutinen
5.	9.7.2002	Mitä mieltä Valkealan kirkkoherrasta?	gallup
6.	13.7.2002	Paavalin sandaaleissa: kirje valkealalaisille	pakina
7.	15.7.2002	Naispapat vetoavat tuomiokapituleihin	uutinen
8.	17.7.2002	Dromberg panisi kirkkoherraksi pyrkivät tasa-arvotestiin	uutinen
9.	30.7.2002	Valkealan seurakunnasta on eronnut jo 53 henkilöä	uutinen
10.	19.8.2002	Naispappeuden vastustajilla ei ole arkipiispan mukaan erivapauksia	uutinen
11.	19.8.2002	”Liian vähän kiitoksen sanoja”	uutinen
12.	21.8.2002	Valkealan kiistassa johtopäätösten aika	uutinen
13.	23.8.2002	Piispoja liikekannalla	kolumni

14.	29.8.2002	Piispalta selvät sanat Valkealan kirkkoherralle	uutinen
15.	30.8.2002	Pastori Minna Tanska ehdolla Kuusankoskelle seurakuntapastoriksi	uutinen
16.	1.9.2002	Kirkkoherra Hiltusen mukaan kirkon repeäminen on lähellä	uutinen
17.	3.9.2002	Kiistely naispappeusponnesta jatkuu	uutinen
18.	10.9.2002	Valkealan seurakunnasta kantelu ja tutkimuspyyntö tuomiokapituliin	uutinen
19.	26.9.2002	Valkealan kirkkoherran annettava kirjallinen selvitys naispappeuskannastaan	uutinen
20.	30.9.2002	Kirkkoherran vaali alkoi verkkaisesti	uutinen
21.	2.10.2002	Lääninrovasti Perälä lisäisi seurakuntien yhteistyötä	uutinen
22.	13.10.2002	Kirkkoherran kärsimysten tie	henkilokuva
23.	14.10.2002	Eropaperit pöytään	kolumni
24.	31.10.2002	Uurnille, nyt	kolumni
25.	2.11.2002	Lääninrovasti Jorma Taipale ryhtyy tutkimaan Valkealan Hiltus-valitusta	uutinen
26.	13.11.2002	Äänestäjiltä selkeä viesti Valkealan seurakunnassa	uutinen
27.	1.12.2002	Vihma toivoo joulun sanoman tuovan rauhaa Valkealaan	uutinen
28.	8.12.2002	Entistä kireämpi taistelu luvassa Kymen vaalipiirin 12 kansanedustajapaikasta	uutinen
29.	19.12.2002	Kirkkoherran toiminnan selvittämiseen myönnettiin lisääaikaa	uutinen
30.	4.1.2003	Valkealan seurakunnasta erosi 154 henkilöä	uutinen
31.	17.1.2003	Sopimukset pettivät Valkealassa	uutinen
32.	13.2.2003	Kaavun sisältä näkee myös elämän nurjan puolen	haastattelu
33.	17.2.2003	Voimaa yhteisestä rukouksesta	uutinen
34.	28.2.2003	Jokainen konsertti harkitaan erikseen	uutinen
35.	2.3.2003	Kirkossa kaikki tarinat muuttuvat koskettaviksi	kolumni
36.	3.3.2003	Valkealassa keskustellaan torstaina naispappeudesta	uutinen
37.	7.3.2003	Kinkereillä kaivattiin eheyttä seurakuntaan	uutinen
38.	9.3.2003	Evankeliumia Luukkaan mukaan	kolumni

39.	10.3.2003	Valkealan seurakunta yhä kahdessa poterossa	pääkirjoitus
40.	10.3.2003	Juridiset tai hallinnolliset keinot eivät auta Valkealan seurakuntaa	uutinen
41.	15.3.2003	Valkealassa eroamiset tekevät kassaan kirkkoherran palkan kokoisen loven	uutinen
42.	20.3.2003	Hiltunen saa jatkaa kirkkoherrana	uutinen
43.	21.3.2003	Tuomiokapitulिन nahkapäätös jätti ongelmapesän ennalleen	pääkirjoitus

2.3.1. Uutinen on ajankohtainen

Jutuista suurin osa tutkimusajanjaksolla ilmestyneistä jutuista on uutisia: niitä on 31. Uutisen intressi määräytyy uutiskriteerien mukaan. Tärkeimmät niistä ovat ajankohtaisuus, paikallisuus, laajuus, merkittävyys, voimakkuus ja harvinaisuus. Toimittajat etsivät aiheita, jotka koskettavat ihmisiä läheisesti, kuten esimerkiksi kolariuutiset. Myös uteliaisuutta herättävät aiheet saavat lukijoiden huomion. Dramaattisuus on hyvästä, samaten ristiriidat ja kielteiset ilmiöt. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 28–30) Tämä pitää paikkansa myös analysoimieni juttujen kohdalla.

Uutisen julkaisemiseen vaikuttavat myös julkaisun luonne, lehden linja ja perinne, yleisö, lukijan saama hyöty, sivistys, toimittajan tausta, skuuppi ja lehden talous. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 31–32)

Juttujen joukossa on myös yksi henkilökuvaa ja yksi haastattelu. Myös niiden intressi määräytyy uutisen intressien kautta: ne puhuvat teemoista ja henkilöistä, jotka ovat ajankohtaisia. Kasvot tuovat myös tarpeellista eloa ”kuivista aiheista” tehtyihin uutisiin (Suhola, Turunen, Varis 2005, 30).

2.3.2. Gallup on kansalaisen mielipide

Paikallinen julkaisu on kiinnostunut kansalaisten ajatuksista ja tuntemuksista (Suhola, Turunen, Varis 2005, 29). Niitä selvitetään muun muassa galluppien avulla.

Kouvolan sanomissa julkaistiin tutkimani ajanjaksona *Ohimennen*-gallup (5), joka on otsikoitu: *”Mitä mieltä Valkealan kirkkoherrasta?”* Tämä kertoo mielestäni omalta osaltaan siitä, kuinka naispappeusongelma henkilöityy kirkkoherra Petri Hiltuseen. Hän ei ole julkisuuden henkilö vaan paikallisseurakunnan pappi, ja silti gallupissa kysellään kansan mielipidettä hänestä, eikä esimerkiksi suoraan itse asiasta, naispappeudesta. Hiltunen nostetaan arvosteltavaksi julkisuuden valokeilaan gallupissa, mikä on hyvin erikoista. Harvoin gallupeissa kysellään muista asuinkunnan palveluammateissa olevista henkilöistä samalla tavalla: Mitä mieltä ylilääkäri Peltosesta?

Henkilöllistäminen on helppoa, kun on yksi hyvä esimerkki. Gallup kertoo: *”Kirkkoherra Petri Hiltusen naispappeuden vastustus on nostettu esiin jo valtakunnallisellakin tasolla.”* (5) Tästä on kiittäminen mediaa.

Galluppiin vastanneet kertovat, mitä mieltä he ovat Petri Hiltusen toiminnasta: *”aika ihmeellistä touhua”, ”niin nuori ja silti niin vanhoillinen”, ”on väärin toimia niin. Pitäisi olla tasa-arvoinen eikä syrjiä ketään”, ”Kyllähän nainen voi olla pappi siinä missä mieskin”.* (5)

Vastausten argumentoinnin ydin on vetoaminen yleiseen järkeen. Mielipiteitä ei edes perustella millään, asia vain on niin, mikä viittaa selvästi siihen, että kyseessä on ennakkoon uskottu asia, osa common senseä. Palaan järkeen ja common senseen vetoamiseen tarkemmin vielä luvussa 3.1.

Eräässä vastauksessa järkeen vetoamisen ”ei ole oikein” lisäksi nousee esiin edistysretoriikka. Se kaikuu sanoissa ”tänä päivänä”: *”Ei tänä päivänä ole enää oikein käyttäytyä niin, kun kerran naiset saavat olla pappeja.”* (5) Käsittelen edistysretoriikkaa ja järjestykseen liittyvää sääntöä tarkemmin luvussa 3.3.

Luonnehdinnat ovat paikoitellen hyvin rajuja: *”Minusta se on tavallaan rotusortoa. Nainen on samanlainen ihminen kuin mieskin, ja joskus naispappi voi olla parempikin.”* (5) Viimeisessä lauseessa jää hämäräksi, mihin naispappi vertautuu: onko naispappi parempi *ihminen* kuin mies? Rotusortosyytös on painava.

Vertailukohde on aikamoinen, kun pohtii, keneen Hiltunen rotusortajana vertautuu: hän on kuin Hitler.

2.3.3. Pakina ja kolumni, ironian ammattilaiset

Pakinaa voi luonnehtia humoristiseksi tekstiksi, joka leikittelee kielellä. Sille on ominaista intertekstuaalisuus, parodia ja puhekielisyys ja sen missio on irvailla aikamme ilmiöille ja tilanteille. Pakina ottaakin usein kantaa ajankohtaisiin aiheisiin. Sen intressi on herättää ajatuksia. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 113–115)

Kolumni pyrkii vaikuttamaan lukijan mielipiteisiin pakinaa suorasukaisemmin. Senkin aiheet ovat usein ajankohtaisia ja tehokeinoina ovat kärjistys, vinoilu ja ironia, joka hyödyntää ajatusten ristiriitaisuutta ja tyylikeinojen sekoittamista. Pakinalla ei ole rajoja, se voi toimia mielikuvitusmaailmassa, mutta kolumni pysyttelee todellisuudessa ja sen faktoissa. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 116)

Kirkkoherra Hiltusta käsitellään tutkimassani ajanjaksossa yhteensä viidessä kolumnissa ja yhdessä pakinassa. Kolumnit ovat Hasu-nimimerkillä kirjoittavan miehen palstalta ja Ohimennen-palstalta. Pakinaa käsittelen myöhemmin sen sisältämien retoristen keinojen takia luvussa 3.2.3 auktoriteettiin vetoamisen yhteydessä.

”Ohimennen”-palstan kirjoittajat vaihtelevat, mutta ovat kaikki toimituskuntaan kuuluvia. Palsta on lehdessä pääkirjoituksen alla, mikä lisää sen näkyvyyttä ja vakuuttavuutta. Kuten Hasun palstassa, myös näissä on kirjoittavan toimittajan kuva. Kuva muistuttaa, että toimittaja on todellinen henkilö, jolla on objektiivisen uutisoinnin lisäksi omia mielipiteitä asioista (Suhola, Turunen, Varis 2005, 117). Ne eivät kuulu uutiseen, mutta kolumnissa ne saa tuoda esiin.

Nimimerkillä Hasu esiintyvän miehen kolumnit ovat tyyliään hyvin pakinamaisia; intertekstuaalisia ja puhekieltä käyttäviä, mutta koska hän pysyttelee todellisuuden kommentoinnissa ironialla ilkamoiden, määrittelen sen kolumniksi.

Hasun kolumnien intertekstuaalisuus nousee uskonnollisen kiistan ollessa kyseessä usein Raamatusta.

”Siellä missä kaksi tai useampi valkealalaista on kohdannut, keskustelu on kääntynyt lähes varmasti seurakuntaan, sen uuteen kirkkoherraan ja naispappien lähtöön Valkealasta.” (2)

Teksti mukailee raamatunkohtaa *”Sillä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni...”* (Matt. 18:20, Kirkkoraamattu 1992)

Hasun kolumnit ovat samaan aikaan sekä puhekielisiä että hyvin kantaa ottavia.

”Niiden miesten, joille alttaripalvelus ei naispappien kanssa maistu, pitäisi pikku hiljaa ruveta tarkistamaan kantaansa. Kirkko on periaatteessa kuopannut vuoden 1986 pontensa kotipaikkaoikeudesta. Siihen ei voi enää vedota, eikä muutakaan takaporttia liene keksitty.” (13)

Hasu vertaa kolumnissaan pontta, johon Hiltunen vetoaa, takaporttiin. Takaporttisanalla on tässä yhteydessä negatiivinen kaiku: takaportin käyttäminen on jotakin epämäärästä, puolilaittomalta vaikuttavaa toimintaa, mikä liittyy tekstissä Hiltuseen.

Tekstillä pyritään myös selvästi vaikuttamaan lukijaan, niin selvästi kanta on ilmaistu: asia on niin, että Petri Hiltunen käyttää takaporttia, mutta sekin on nyt sulkeutumassa, joten hänen tulisi muuttaa kantansa.

2.3.4. Pääkirjoitus on lehden virallinen ääni

Kun kolumneissa kuuluu yksittäisten toimittajien ääni, pääkirjoituksessa kuuluu lehden virallinen ääni. Pääkirjoitus tarkastelee yleensä jotakin ajankohtaista ja yhteiskunnallista aihetta. (Suhola, Turunen, Varis 2005, 122)

Petri Hiltuseen liittyvä oikeudenkäynti on näitä molempia. Naispappeus ja siihen liittyvä kiista vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja Valkealan kirkkoherran ollessa kyseessä aihe on Kouvolan Sanomille vielä erittäin läheinen.

Pääkirjoituksia on analysoimieni juttujen joukossa kolme. Kouvolan Sanomissa pääkirjoitus on jaettu kahteen osaan: ylempi osio on pidempi ja molemmilla osilla on omat otsikkonsa ja omat teemansa. Käsittelen kuitenkin molemmilla paikoilla olevia kirjoituksia pääkirjoituksena niiden sijainnin tähden.

Pääkirjoituksissa otetaan kantaa Petri Hiltusen nostattamaan kohuun sekä tutkimani ajanjakson alussa että lopussa. Molemmissa pääkirjoituksissa käytetään vielä samaa nahkapäätös-määritelmää. Palaan tähän termiin luvussa 4.3.1.

”Mikkelin hiippakunnan tuomiokapitulin päätös Valkealan kirkkoherran toimintaa koskeneessa valitusasiassa oli sisällöltään niin kummallinen nahkapäätös, että käytännössä se ei ratkaissut mitään, vaan jätti seurakuntaa jo pitkään pahasti jäytäneen ongelman ennalleen.” (43)

Sana ”kummallinen” määrittää ja värittää termiä nahkapäätös. Tällä argumentilla tuomiokapitulin päätös kyseenalaistetaan järjen, common sensen avulla. Värikäs ”pitkään pahasti jäytännyt ongelma” -määritelmä puolestaan paljastaa lehden näkökulman Valkealan naispappikiistaan.

3. MEDIARETORIIKAN SIIVENISKUJA

3.1. MILLAINEN ON VIESTIN VASTAANOTTAJA?

Uusi retoriikka sekä jatkaa että laajentaa perinteistä Aristoteleen retoriikkaa. Yksi uuden retoriikan oppi-isistä on Chaïm Perelman. Hänen mukaansa retoriikka on toimintaa, argumentaatiota, jolla pyritään saamaan yleisön hyväksyntä tai kannatus esitetyille väitteille tai vahvistamaan sitä. Argumentaatiolla pyritään siis vaikuttamaan: muuttamaan yleisön vakaumuksia. (Perelman 1996, 16–17)

Retoriikka tarkastelee argumentteja, joilla tähdätään tietyn väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen sekä niiden esittämisen ehtoja. (Perelman 1996, 11)

Argumentaatiolla ei tavoitella pelkästään väitteen hyväksyntää, vaan varsin usein tavoitteena on myös saada aikaan toiminta tai ainakin alttius siihen (Perelman 1996, 19). Tämä näkyy myös tutkimissani teksteissä. Kun Valkealaan on tulossa seurakuntavaalit, kolumnissa heitä kannustetaan äänestämään. Otsikko jo kehottaa suoraan: *”Uurnille, nyt!” (24)*

”Valkealan seurakunnan viimeisimmät vaalit osoittavat, miten voi käydä, jos äänestäjä ei ota ehdokkaista selvää tai jos jättää kokonaan äänestämättä. Kun

seurakuntavaalien ja kirkkoherran vaalien äänestysprosentit ovat erittäin alhaiset, voi tulos olla mikä tahansa. Pieni vähemmistö voi helposti kaapata vallan seurakunnassa.”(24)

Tekstin viesti on, että toiminta, äänestys on tarpeen, jotta demokratia toteutuu. Mikäli kansa ei äänestä ”*voi tulos olla mitä tahansa*”. Teksti sisältää mielipiteen, jonka mukaan seurakunnassa olevaa vähemmistöä vastaan tulee toimia äänestämällä, muuten ne ”kaappaavat vallan”, siis anastavat sen jotenkin lainvastaisesti. Hiltusen tiedetään olevan vähemmistössä – ja hänet on vastikään valittu kirkkoherran vaaleissa seurakuntaan. Näin argumentaatio saa voimaa esimerkistä, jonka Hiltunen tarjoaa: Kirjoittaja kannustaa lukijoita toimintaan, jottei kävisi niin kuin Hiltusen kanssa, teksti implikoi.

Retorinen lähestymistapa tutkii niitä näkemyksiä, jotka ihmiset valmiiksi hyväksyvät totuudeksi – niin sanottua common senseä eli arkijärkeä. Se hyväksytään todeksi ja päteväksi intuitiivisesti, joten sitä ei tarvitse perustella. (Karvonen 1999, 271) Argumentaation voidaankin sanoa olevan yhtäläinen käytännöllisen järjen kanssa (Perelman 1996, 15).

Perelmanin retoriikassa kiistanalaisten tai ei-itsestäänselvästi uskottujen väittämien uskottavuutta nostetaan perustelemalla niitä. Tämä tapahtuu vetoamalla siihen, mihin yleisö jo uskoo. Näiden perusteiden, premissien, on oltava sosiaalisesti jaettu ja yleisesti hyväksytyjä, muuten asia ei saa tavoiteltua uskottavuutta. (Karvonen 1997, 220)

Viestijän tulee aina sovittaa puheensa yleisönsä mukaan, muuten sillä ei ole vaikutusta. Puhuja voi valita päättelynsä lähtökohdiksi vain väitteitä, jotka kuulijat jo ennalta hyväksyvät. Argumentaatiossa näiden väitteiden, premissien saama hyväksyntä pyritään siirtämään myös esitetyille johtopäätöksille. Jotta näin kävisi, premissien ja uusien väitteiden välille on luotava sidos. (Perelman 1996, 28)

Perelman puhuukin sidosmuotoisista argumenteista: niissä premissejä koskeva hyväksyntä on mahdollista siirtää koskemaan myös johtopäätöksiä. Erottelumuotoisissa argumenteissa puolestaan erotetaan tahallisesti kielen tai vakiintuneen perinteet yhteen sitomat tekijät. (Perelman 1996, 58)

Kaikista mahdollisista sanoman vastaanottajista, koko yhteiskunnasta, Perelman puhuu ”universaaliyleisönä” (Perelman 1996, 21). Se sisältää useita erityisyleisöjä. Puhujan tehtävä on etsiä niitä yleispätevien tosiseikkoja ja arvoja, jotka jokainen oletettavasti jo valmiiksi hyväksyy. Väitteidensä tueksi puhuja vetoaa siis terveeseen järkeen, yleiseen mielipiteeseen, intuitioon tai itsestäänselvyksiin. Hän osoittaa sanansa universaaliyleisölle, jonka kaikki jäsenet jakavat samat intuitiot ja selvänä pitämät asiat. Perelmanille järkeen ja universaaliyleisöön vetoaminen onkin sama asia. (Perelman 1996, 24)

Toimittajilla on tavallaan sama yleisö, kuin filosofilla, rektorilla, josta Perelman puhuu. Toimittajan puhe on suunnattu kansalle, lukijoille, universaaliyleisölle. Toimittaja tavoittelee tietynlaista yhteisymmärrystä lukijan kanssa. Uutismedia vakuuttaa kertovansa totuuden, se on sen tehtävä. Journalistin tekstin on oltava myös järkeenkäypää, selkeää. Analysoimieni tekstien vastaanottajan voi siis olettaa kuuluvan Perelmanin määrittelemään universaaliyleisöön.

3.2. JOURNALISTIT RAKENTAVAT VALINNOILLA

3.2.1. Pieniä valintoja tietystä näkökulmasta

Mediaretoriikka antaa meille käsityksen maailmasta ja sen tapahtumista käsitteistämällä niitä. Media ei ole kuitenkaan puolueeton. Sillä on omat intressinsä ja arvonsa, joiden pohjalta se toimii. Uutisjulkisuuden retoriikkaa määrittävät journalismin käytännöt – ennen kaikkea totuudenmukaisuus. Siksi ihmiset kokevat uutiset totena, niihin luotetaan. Journalismilla on kuitenkin myös omat intressinsä; dramatisoida, kärjistää, myydä – nostaa esiin kiistakysymyksiä. Tämän vuoksi mediassa esitetyt tahot usein kokevat, että heidät on mediassa esitetty väärin tai negatiivisella tavalla. (Karvonen 1997, 24–25)

Medialla on myös tendenssi myös rakentaa kielteisiä imagoja. Sen luomat mielikuvat saattavat jopa vahingoittaa yksittäisiä toimijoita. (Karvonen, 7, 1999)

Retoriikka on näkökulman valitsemista – joten mediaretoriikkakin vetoaa ja suostuttelee jonkin näkökulman puolesta. Erkki Karvonen kuvaakin journalisteja rakentajiksi, jotka vakuuttavat yhteisöjään omalla retoriikallaan. He luovat ja tuottavat sosiaalista todellisuutta. Rakentaessaan toimittajat käyttävät valintaa: he valitsevat sen, mitä kerrotaan, mitä korostetaan ja mikä puolestaan jätetään sanomatta. Kansalaiset muodostavat käsityksensä näiden valikoitujen näkökulmien, tulkintojen ja esitysten pohjalta. (Karvonen, 1999, 7, 78–79, 85)

Monimutkainenkin asia voidaan pyrkiä tekemään ymmärrettäväksi tulkitsemalla sitä jonkun ennakkotapauksen avulla, tekemällä siitä populaari. Toimittaja kääntää asian sellaiselle kielelle, jonka olettaa yleisön tuntevan eli käyttää common senseen sisältyviä käsityksiä. (Karvonen, 87–88, 1999) Se tarkoittaa asian yksinkertaistusta ja stereotypisointia. Valintojen avulla media voi kärjistä ja yksipuoleistaa.

Yksittäisellä valinnalla, kuten otsikolla, voi olla suuri vaikutus. Eeva-Liisa Virkkusen lähtöjuhlasta uutisoiva juttu on otsikoitu ”*Liian vähän kiitoksen sanoja*” (11).

Koska juttu kertoo Virkkusen lähtöjuhlasta, tulkinnan tueksi voi nousta aiempi tieto sitä, että hän lähtee Hitusen takia. Tämän esitiedon kanssa otsikko herättää kysymyksen: onko hän saanut Hiltuselta liian vähän kiitosta?

Otsikon lainaus on merkitty sitaateilla suoraksi, mutta itse jutussa lause on kuitenkin erilainen. ”*Jeesus opetti rakkaudella ja sanoi ihmisille sellaisia sanoja, joita he tarvitsivat. Samanlaisia rakkauden sanoja Virkkunen toivoi meiltä toinen toisillemme, enemmän kiitosta, enemmän toivoa antavia ja parantavia sanoja. Erityisesti pappi, jos kuka, joutuu Virkkusen mukaan tilille sanoistaan.*” (11)

Esitieto tuo tekstiin tulkinnan. Papin, joka ”*joutuu tilille sanoistaan*” voidaan tulkita olevan Hiltunen, koska hän on naispapin lähdön syy. Toisaalta, koska tässä jutussa ei lähdön syytä mainita, Virkkusen voi tulkita puhuvan lauseessa esimerkiksi itsestään. Etukäteistiedolla on merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi jutun tulkinta muodostuu – ja valinnoillaan journalisti lataa tekstiin oman tulkintansa, näkökulman.

Hiltunen mainitaan vasta jutun loppupuolella: ”*Taka-alalla niin kirkossa kuin lähtöjuhlassakin pysytellyt kirkkoherra Petri Hiltunen ojensi Virkkuselle Valkealan seurakunnan lahjan.*” (11)

Vaikka naispappien antamasta läksiäislahjasta on kerrottu, mikä se on, Petrin antamasta lahjasta ei kerrota. Salamyhkäisyyttä lisää myös sanapari *pysyä taka-alalla*. Hiltunen on ”takapenkin poika”, kuin vastahakoisesti paikalla oleva, piilotteleva, koulun pahis.

Tekstistä nousee vastakkainasettelu lähtevän naispappin ja jäävän pappin, Hiltusen välille. Naispappin kuvauksessa käytetään retorisenä keinona tunteisiin vetoamista.

Sanavalintojen merkitys näkyy myös siinä, kuinka ne saattavat luoda jutun sisään ristiriidan. Esimerkiksi juttu 2 kertoo, että *muutamat* valkealalaiset ovat ”*kiirehtineet*” eroamaan ”*protestiksi jyrkille mielipiteille*”. (2)

Juttu kertoo kuitenkin myös: ”*Sen jälkeen kun tieto Virkkusen lähdöstä tuli julkisuuteen, joukko valkealalaisia on käynyt ilmoittamassa eroavansa Valkealan seurakunnasta protestimielessä.*” (2)

Joukko voi tietysti olla pienikin, mutta sanana se mielestäni implikoi suurempaa porukkaa kuin *muutama* valkealalainen. Valinnasta kertoo myös sana *kiirehtineet*. Se implikoi, että asia on ollut ihmisille niin tärkeä, että he ovat aivan pitäneet kiirettä.

3.2.2. Syyllistävän jutun anatomiaa

Toimittajan vallasta ja valintojen mahdollisuuksista kertoo myös niin sanottu syyllistävä juttu. Sen tunnistaa paheksunnasta, jota jutussa esitetään jotakin moraalinvastaista toimintaa kohtaan. Syyllisyys on jutun kokonaissävy, ei niinkään jokin yksittäinen seikka. Syyllistämisen voi käsittää myös jutun retoriseksi ominaisuudeksi. Syyllisyysjuttu saa yleisön koukkuun ruokkimalla sen tarpeita ja kertoo samalla yleisölle, mikä yhteiskunnassa on oikein ja mikä väärin. (Palmolahti 1993, 18, 27, 53)

Syyllistävää juttua voi verrata rikosoikeudenkäyntiin. Jutusta voi erottaa syytteen, syytäjät, syytetyn ja todistajat. Tuomarina on useimmiten toimittaja – ja hän voi toimia myös todistajana tai syyttäjänä. Puolustus jää usein syytetylle itselleen. Toimittaja valitsee aineistostaan ne sitaatit jotka haluaa – ja puolustus joutuu tyytymään siihen. Syyllistysjutun antama valta piilee valinnoissa, jotka toimittaja saa tehdä: hän valitsee juttuun oman roolinsa, syytetyn puheenvuorot ja vielä todistusaineistonkin. (Palmolahti 1993, 56–57)

Osassa syyllistämisjutuista toimittajat esittävät eroamiskysymyksen. Se voidaan käsittää kannanottona: kun se esitetään, haastateltava tavallaan todetaan syylliseksi ja huomio kiinnittyy siihen, mitä syyllisyydestä seuraa. Eroamiskysymyksessä syyllistäminen on voimakkaimmillaan, koska sen esittäminen ikään kuin ohittaa oikeudenkäynnin ja siirtyy rankaisuvaiheeseen. Tällöin syyllisyyden perusteiden sijaan pohditaan syylliselle koituvia seurauksia, vaikkei tuomiota ole vielä edes julistettu. Eroamiskysymys onkin kuin automaatti, joka käynnistyy, kun jotakin vakavaa on tapahtunut. Sen jälkeen kiinnostaa vain se, eroaako kohde vai ei – eikä jutuissa juurikaan kyseenalaisteta eroa tai pohdita sen oikeudenmukaisuutta, (Palmolahti 91–92)

3.3. MITÄ ARGUMENTTIEN TAKANA OLEVAT SÄÄNNÖT KERTO VAT?

Perelmanin retoriikka tarjoaa mielenkiintoisen näkökulman argumenttien takana vaikuttaviin päättelysääntöihin. Käsittelen niitä hieman, suunnatakseni katseen siihen, mitä argumenttien ”takana” on.

Topos- eli päättelysäännöt voidaan Perelmanin mukaan rinnastaa otaksumiin. Ne kertovat, millaisista otaksumista argumentit kumpuavat. Yleisimpiä ovat määrään ja laatuun liittyvät säännöt. Määrään liittyvässä säännössä se, mikä hyödyttää useampia ja pätee laajemmin, pidetään parempana kuin sellaista, mikä hyödyttää vain harvoja ja soveltuu vain erityistilanteisiin. Enempi on parempi. Laatuun liittyvässä säännössä paremmuus johtuu asian ainutkertaisuudesta. Järjestykseen liittyvässä säännössä edeltävä on parempi kuin jäljessä tuleva ja syy on ensisijainen vaikutukseen nähden. Olemassaoloon perustuvassa säännössä oleva on parempi kuin mahdollinen, olemukseen perustuvassa ylimpänä ovat lajia parhaiten edustavat yksilöt ja henkilöön perustuvassa yksilön arvoon liittyvät seikat ovat etusijalla. (Perelman 1996, 37-38)

Tutkimassani aineistossani etusijalle työntyivät määrään ja järjestykseen liittyvät säännöt. Määrään liittyvällä säännöllä perustellaan jutuissa eniten Hiltuselle vastakkaista kantaa.

”Naispappeuden vastustajien mielestä ponsi sallii vetäytymisen yhteistyöstä. Enemmistön ja myös piispa Huotarin mielestä pontta ei voi tulkita niin.” (14.)
Tekstissä argumentiksi siis riittää se, että enemmistö ja piispa ovat toista mieltä. Argumentti implikoi siis, että enemmistö on oikeassa. Lisäksi tätä mieltä on auktoriteetti, johon teksti vetoaa. Auktoriteettiin vetoamiseen päättelysääntönä palaan luvussa 4.2.3.

Tosiasia lienee, että Valkealan seurakuntaan ei nykyisen kirkkoherran aikana saada naispappia, vaikka monet sitä kaipaavat.” (39) Teksti vakuuttaa, että *monet* kaipaavat naispappia. Kyse on jälleen määrään liittyvästä säännöstä.

Järjestykseen liittyvä sääntö toimii analysoimissani teksteissä usein juuri päinvastoin kuin Perelmanin määrittämässä säännössä. Teksteissä uudempi perustellaan paremmaksi kuin edeltävä, eikä toisinpäin. Kyseessä on mielestäni eräänlainen edistysretoriikka: universaaliyleisön ajatellaan kokevan edistyksen hyvänä asiana ja siksi siitä tehdään argumentoinnin kantava voima. Tällöin myös Hiltunen profiloituu ennen kaikkea uudistuksen vastustajana.

”Piispa totesi myös selvästi, että kirkko ei ota tässä asiassa taka-askelia.” (37)

Taka-askeleet -termillä argumentoidaan, että edistys on hyvästä. Sääntö on tällöin selvästi järjestyksessä: teksti implikoi, että taka-askeleet vanhan suuntaan veisivät vanhaan, edeltävään ja huonoon suuntaan.

”Naisilla on Valkealaan virkakielto. Se on tällä vuosituhannella niin vakava asia, että sitä ei saa lakaista maton alle.” (39)

Nyt eletään *”tällä vuosituhannella”*, ei edellisellä. Tämäkin on edistysretoriikan huuto, joka vetoaa myös oikeudenmukaisuuden puolesta. Asia on niin vakava, ettei sitä ole oikein ohittaa. Argumentoinnissa käytetään metaforista kieltä: *”lakaista maton alle”*. Palaan metaforien käyttöön argumentaatiossa tarkemmin luvussa 4.3.

Edistysretoriikka kaikuu myös näissä esimerkeissä:

”2000-luvulla naisten ei enää tarvitse olla nöyriä ja alistuvia...” (7)

Lause vetoaa argumentoinnissaan nykyaikaan ja 2000-luvun edistyksellisyyteen, siihen mihin suuri yleisö jo uskoo.

”Olemme toivoneet, että ongelma väistyy sukupolven vaihdoksen myötä.” (7)

Ongelman väistyminen tarkoittaa siis sitä, että toisinajattelevat eläköityvät. Argumentti implikoi, että vanhan ajattelutavan väistyminen on ongelman väistymistä. Ponsi, johon Hiltunen vetoaa *”takaa uudistuksen vastustajille ”kotipaikkaoikeuden” kirkossa”* (10.) Tässä järjestykseen liittyvä sääntö on hyvin esillä: Hiltunen profiloidaan suoraan ”uudistuksen” eli edistyksen, hyvän asian vastustajaksi.

Kun kiistan toinen, Hiltusen kanta on esillä, argumentin takana vaikuttava sääntö on päinvastainen: järjestykseen liittyvässä säännössä vanha on parempi kuin uusi ja määrään liittyvä sääntö asettuu Hiltusen esittämälle kannalle.

”Hiltunen vetoaa vakaumuksessaan paitsi Raamattuun ennen kaikkea siihen, että suurin osa kristikunnasta on aina pitänyt itsestään selvästi pappia miehenä. – Minusta on aika vaikea ajatella, että kirkko olisi ollut 2000 vuotta väärässä. Minusta on suurta ylpeyttä, jopa julkeutta, ajatella, että me tietäisimme nyt asiat paremmin kuin kirkko 2000 vuoden ajan.” (16)

”Toisekseen vain hyvin pieni osa kristityistä hyväksyy naisen papiksi. Suurimmat kirkot roomalaiskatolinen ja ortodoksinen eivät edes keskustele asiasta.” (16)

Tekstit tuovat itse asiassa kiistaan ristiriidan: vähemmistössä olevaksi määritelty mies sanoo kuuluvansakin enemmistöön, johon kuuluvat *”suurin osa kristikunnasta”* ja *”suurimmat kirkot”*. Määrään liittyvä sääntö näkyy myös numeraalisena: teksti implikoi, että kirkko on ollut oikeassa jo 2000 vuotta.

Järjestykseen liittyvä sääntö on myös selvästi esillä: edeltävä (2000-vuotinen kirkko) on ensisijainen siihen nähden, mitä on *nyt*. Sanoilla *”itsestään selvästi”* vedotaan arkijärkeen, yleisesti uskottuun asiaan. *”Eivät edes keskustele asiasta”* -argumentilla on sama viesti: asia on niin selvä, ettei siitä tarvitse edes keskustella.

3.4. ARGUMENTAATIOKEINOISTA JULKISUUSKUVAN VIESTIVÄLINEIKSI

Valitsin metodikseni retoriikan ja sen tarjoamat analyysikeinot, koska alun perin mielenkiintoni aiheeseen ja aineistoon herätti se, kuinka naispappeuden vastustajasta ja naispappeuskiistasta puhuttiin julkisuudessa. Retoriikka-analyysin avulla on

mahdollista tutkia, miten tekstin tasolla tuotetaan eräänlaista todellisuutta (Koistinen 1998, 49–50).

Julkisuuskuvan tutkiminen retoriikan keinoin tarjoaa keinon analysoida niitä vakuuttamisen keinoja, valintoja, joita lehtitekstissä on tehty. Perelman luokittelee argumentaatiotekniikat kvasiloogisiin, todellisuuteen perustuviin ja sitä rakentaviin argumentteihin. Nämä ”pääluokat” sisältävät monia argumentointikeinoja, joita tekstissä voi käyttää.

Etenin analyysissäni ensin tekstianalyysin avulla: kävin läpi aineiston poimien siitä Perelmanin retoriikan esittelemiä argumentaatiokeinoja. Niistä valitsin tarkasteluun ne, jotka juttujen lähiluvussa nousivat erityisesti esille. Tämä tarkoitti tietysti joidenkin keinojen rajautumista analyysini ulkopuolelle. Koin aiheelliseksi toimia näin, jotta pääsisin syvemmälle analyysissä. Lisäksi valitsemani keinot kertoivat tutkimastani tapauksesta jotain olennaista ja niiden valitseminen oli tutkimuksessani julkisuuskuvan kannalta hedelmällisintä. Koin myös tärkeäksi ottaa analyysiini mukaan jonkun keinon jokaisesta Perelmanin luokittelemista tekniikasta, jotta saan kosketeltua hieman niistä jokaista.

Kvasiloogisista argumenteista valitsin uudesta valitsin määritelmän, koska sen myötä sana saa joko myönteisen tai kielteisen sävyn. Määritelmä myös antaa konkreettisia palikoita julkisuuskuvalle, joten niiden tarkasteleminen auttaa saamaan otetta Petri Hiltusen julkisuuskuvasta.

Kvasi- eli näennäisloogisista argumenteista otan tarkasteltavaksi myös oikeudenmukaisuussäännön. Se tarttuu niihin tekstin kohtiin, joissa kuuluu oikeudenmukaisuusretoriikka, jonka ylin arvo on laki. Käsittelen sen yhteydessä myös hieman järkeen, common senseen vetoamista, koska se kietoutuu teksteissä yhteen juuri oikeudenmukaisuusretoriikan kanssa. Näin voin tuoda esiin tekstiin sisältyviä järkiperusteluja ja tarkastella, millaiseksi Hiltusen julkisuuskuva piirtyy oikeudenmukaisuuteen vetoavan retoriikan toimiessa.

Todellisuuden rakenteeseen vetoavista argumenteista tutkin peräkkäisiteistä syy-seuraussuhteita ja rinnakkaisuussiteistä henkilön ja tekojen suhdetta. Näiden argumenttien mukaan henkilö on yhtä kuin tekonsa, joten ne paljastavat, kuinka Petri

Hiltusesta tulee argumentaation myötä naispappeuden vastustamisen henkilöitymä. Niiden lisäksi tarkastelen auktoriteettiin vetoamista nähdäkseni mihin ylempiin auktoriteetteihin retoriikassa nojaudutaan.

Todellisuutta rakentavista argumenteista valitsin metaforat, koska ne suuntaavat ja muokkaavat ajattelua ihmisen sitä aina huomaamatta. Minua kiinnostaa, millaisin metaforin kiistaa käsitellään, jonka keskellä Hiltusen julkisuuskuva muodostuu. Kristilliselle kuvastolle on tyypillistä metaforisuus, siksi haluan katsoa millaisia argumentteja ja niiden näkökulmia se tuo esiin.

Retorisesta analyysistä olen rajannut tutkimukseni ulkopuolelle muun muassa juttujen tyylin ja rakenteen, esimerkiksi argumenttien järjestyksen, tutkimisen. Analysoitavat tekstini ovat journalistisia tekstejä, pääasiassa uutisia, joten ne tukeutuvat enemmän uutisen perinteiseen rakenteeseen kuin varsinaisesti vaikuttamiseen tähtäävän retorisen puheen suunnitelmallisuuteen. Toki retorista rakennetta olisi mielenkiintoista tutkia, erityisesti uutisten mutta myös selvemmin vaikuttamaan pyrkivien kolumnien ja pääkirjoitusten sisällä. En analysoi myöskään argumenttien määrää tai painoa.

Kuvien analysointi tarjoaisi mielenkiintoisen loikkauksen kuvien ja tekstien yhteispelin maailmaan, mutta joudun rajaamaan kuvatkin analyysini ulkopuolelle retorisen analyysini laajuuden takia.

Kuten sanottu, argumentointi edellyttää aina valintaa (Perelman 1996, 41). Tässä tutkimuksessa mielenkiintoni suuntautuukin analysoimieni tekstien sisältämiin keinoihin, jotka tähtäävät vaikuttamiseen. Vaikka kyseessä ovatkin journalistiset tekstit, tiettyjen keinojen valinta ei kuitenkaan välttämättä osoita toimittajan tahtoa vaan kertoo ennemminkin viestinnän kuljettamista yhteiskunnallisista arvostuksista. (Kakkuri-Knuutila, 239, 1999)

Kyse on siitä common sensestä, jonka suomalainen universaaliyleisömme jakaa. Naispappeuskiista ei ole tässä poikkeus, sillä analysoimieni tekstien argumentit nostavat selvästikin esille sen, mitä yhteiskunnassamme arvostetaan: tasa-arvon, demokratian. Tässä mielessä retorinen analyysi sopii metodikseni paremmin kuin

hyvin: Retoriikka on omimmillaan juuri arvosidonnaisten kysymysten äärellä (Perelman 1996, 179).

Tutkimustani olisikin mielenkiintoista jatkaa tarkempaan arvoja koskevan argumentaation analyysiin, esimerkiksi siihen, mitkä arvot tekstin argumentaatiokeinoissa asettuvat vastakkain.

Aloitin tutkimukseni kartoittamalla Perelmanin uutta retoriikkaa käyttäen, millaisia argumentaatiokeinoja analysoimistani jutuista löytyy. Tutkimuskysymyksenäni on selvittää, millä tavalla tutkimani argumentaatiokeinot aineistoni teksteissä toimivat. Lisäksi tutkin, mitä ne implikoivat, viestivät: millaisia retorisia kannanottoja argumentit sisältävät?

Tarkastelen myös millaiseksi Petri Hiltusen julkisuuskuva muodostuu näiden tiettyjen retoristen keinojen valintojen myötä.

4. ARGUMENTTI PALJASTAA KANTANSA

4.1 KVASILOOGISET ARGUMENTIT

Perelmanin (1996, 62) kvasiloogiset argumentit tarkoittavat näennäisargumentteja: ne näyttävät loogisilta, mutta eroavat johdonmukaisesta päättelystä. Näennäisargumentteihin kuuluu tietty epäjohdonmukaisuus, kun niitä esitetään sitovina todistuksina. Perustelussa ei siis ole kyse pätevästä tai virheellisestä todistuksesta, vaan vahvemmissa tai heikommista argumenteista.

Seuraavassa tarkastelen näennäisargumenteista määritelmää ja oikeudenmukaisuusretoriikkaa analysoimissani teksteissä.

4.1.1. Valkealan varoittava esimerkki

Määritelmän ja analyysin argumentaatiovoima nousee siitä, että sanaan liittyvät aina sen aiemmat luokittelut ja arvoasetelmat. Ne antavat sille aina ennakkoon joko tietyn myönteisen tai kielteisen tunnesävyyn. (Perelman 1996, 71) Tällä tavalla määritelmät

rakentavat hyvin vahvasti Petri Hiltusen julkisuuskuvaa, koska ne tarjoavat siihen konkreettisia palikoita: määritelmiä ja koska ne maalaavat kuvan joko myönteiseksi tai kielteiseksi.

Määritelmää retorisisina keinoina tarkasteltaessa käy hyvin ilmi se, että monissa retorisissa kuvioissa ikään kuin vain vihjataan johonkin suuntaan, ja argumentti kehittyy valmiiksi kuulijan mielikuvituksessa. Kyse on mielikuvituksen herättämisestä. (Perelman 1996, 162)

Valkealan seurakunnan tilanne, jonka Petri Hiltunen on aiheuttanut, saa teksteissä määritelmän vakava.

”Seurakuntapastori Eeva-Liisa Virkkunen on kokenut tilanteensa syrjityksi ja ahdistavaksi.” (1)

Lause kuvaa, millainen tilanne Virkkusen mielestä on. Lause antaa analyysin myös Hiltusesta implikoimalla millä tavalla Hiltunen hänen mielestään käyttäytyy. Hiltunen määrittäyty argumentissa syrjijäksi ja ahdistavan tilanteen luojaksi. Asialle lisätään painoa lisätään kertomalla: *”Jo aiemmin seurakunnasta on lähtenyt toinen viransijaisena toiminut pappisnainen.”* (1)

Naispappien mielestä *”asian vakavuutta lisää se, että naispappeuden vastustaja on myös esimies”*. (1)

Hiltunen saa tässä negatiivisen määritelmän: naispappeuden vastustaja. Sana *myös* korostaa, että syrjivä ja ahdistavan tilanteen aiheuttaja on sekä työtoveri, henkilö seurakunnassa että hierarkiassa ylempi: esimies. Tämä lisää asian vakavuutta: teksti antaa ymmärtää, että koska syrjijä on esimies, kukaan ei ole ojentamassa häntä.

Tilanne on määritelty teksteissä myös levottomuutta herättäväksi ja kestäättömäksi:

”Valkealan seurakunta ei nyt työyhteisönä toimi moitteettomalla tavalla ja se herättää sekä seurakunnan työntekijöiden että seurakuntalaisten keskuudessa levottomuutta.” (3)

”Vasta muutama viikko sitten Valkealan kirkkovaltuuston puheenjohtaja Tuomas Syväniemi piti ilmapiriä seurakunnassa kestäättömänä.” (38)

Hiltunen on teksteissä määritelty ongelman aiheuttajaksi, virhevalinnaksi ja varoittavaksi esimerkiksi seurakuntaa johtavasta kirkkoherrasta. Teksti antaa ymmärtää, että hänellä ei ole edellytyksiä hoitaa virkaansa.

Teksti määrittelee, että kyseessä on *”Valkealassa uuden kirkkoherran asennoitumisesta naispappeihin syntynyt... paljon puhuttanut ongelma”*. *”Kyse oli toki kiusallisesta ja kirkon piirissä runsaasti mielipiteitä jakavasta asiasta...”* (3)

Asia määritellään kiusalliseksi, eli hieman hävettäväksi asiaksi. Määreet ovat ilmeisen negatiivisia.

”Näyttää siltä, että Valkealan seurakunnassa pääsi tapahtumaan virhe, koska kirkkoherralla ei ole edellytyksiä hoitaa virkaansa.” (10)

Teksti määrittelee, että seurakunnassa tapahtunut virhe oli se, että Hiltunen valittiin virkaan. Teksti sisältää myös määrittelyn, että Hiltusella ei ole edellytyksiä hoitaa virkaansa.

”Valkealan varoittava esimerkki herätti toivottavasti monet muutkin huomaamaan, miten pahasti pieleen kirkkoherran valinta voi mennä, jos on mennäkseen. Ei ole ollenkaan yhdentekevää, millainen henkilö seurakuntaa johtaa.” (20)

Tämä erään kansalaisen kommentti on poimittu uutisesta, joka uutisoi Kouvolan kirkkoherranvaaleja. Teksti määrittelee Hiltusen varoittavaksi esimerkiksi pieleen menneestä valinnasta. Teksti implikoi, ettei tämän huonommin oikeastaan voisi voinut käydä. Varoittava esimerkki on hyvin negatiivisesti sävyttynyt määritelmä: on huonoa, jos *sellainen* henkilö – kuin Hiltunen – johtaa seurakuntaa.

Hiltunen määrittyy myös rajoittuneeksi ja naispappeja karsastavaksi henkilöksi, joka *”osoittaa mieltään”*.

Pappisliitto *”on vedonnut tuomiokapituleihin, että tällä tasolla yhteistyöstä kieltäytyviä henkilöitä ei valittaisi kirkkoherran virkoihin ja että rajoittuneisuus otettaisiin huomioon jo ehdokasasetteluvaiheessa.”* (1)

”Naispappeja karsastavalle kirkkoherralle vetäytyminen vakaumuksestaan taitaa olla mahdotonta. Tilanne on vaikea.” (13)

Sana karsastaa on erittäin väritynyt ilmaisu: se pistää metaforisuudessaan mielikuvituksen liikkeelle: miten karsastaminen käytännössä ilmenee? Sanan voidaan

ymmärtää tarkoittavan myös halveksuntaa, milloin sen Hiltuselle antava määritelmä on hyvin voimakkaasti negatiivinen. Joka tapauksessa sanavalinta on erikoinen ja siksi vaikuttaa tehokkaasti.

”Jumalanpalvelus on pyhä asia. Se ei ole tarkoitettu oman vakaumuksen tai omien mielipiteiden julistamispaikaksi. Siellä ei pidä osoittaa mieltään kumpaankaan suuntaan, piispa totesi.” (13)

Argumentti antaa ymmärtää, että Hiltunen osoittaa mieltään pyhässä tilanteessa, loukkaa pyhää. Määrittely on vahva: Hiltunen kuvataan pyhästä tilanteesta piittaamattomaksi omien mielipiteidensä julistajaksi.

Hiltunen määrittellään myös *”Raamattunsa lukeneeksi mieheksi”*. (38)

Tämän myönteisen määreen sisältävän katkelman jatko on kuitenkin ivallinen, joten sen antama kokonaiskuva kääntyy lopulta negatiiviseksi:

”...Hiltunen on raamatunlauseilla hienovaraisesti vihjaillen pyrkinyt sovintoon erimielisten kanssa. Viimeisin Hiltusen veto oli siteerata evankeliumia Luukkaan mukaan. Luukashan on juuri se evankelista, joka kehotti ihmisiä rakastamaan vihamiehiään ja kääntämään lyöjälle toisenkin posken. Joissain muissa yhteyksissä tällaisten korulauseitten viljelyä voitaisiin kutsua populismiksi ja toisessa kenties marttyyrin kruunun tavoittelemiseksi, mutta en nyt ole oikein varma, sopiiko kumpikaan tulkinta tähän tapaukseen.” (38)

Teksti määrittää Hiltusen vihjailevaksi, sovintoon näennäisesti pyrkiväksi mutta tarkoitusperiltään hämäräksi ja epärehelliseltä vaikuttavaksi ihmiseksi. Veto-sana implikoi, että teko, puhe, oli suunniteltu taka-ajatuksen kanssa – ja nyt kolumnisti paljastaa tämän teon intentionaalisuuden. Tekstissä kolumnisti ikään kuin työntää lukijan arvioimaan, olisiko Hiltunen tällainen populistinen vaiko marttyyri. Perelmanin mukaan jonkun asian kieltäminen voi myös toimia argumenttina: se voi näennäisen viattomasti vihjata, että kiistetyssä ajatuksessa onkin perää (Perelman 1996, 55–56). Korulause-sana viestittää, että Hiltusen lauseet kumisivat tyhjyyttään, eivät tarkoittaneet mitään, mikä määrittää Hiltusta negatiivisesti.

”Kirkkoherra Petri Hiltusen kielteinen kanta naispappeuteen ei ole muuttunut eikä näillä näkymin muutu. Hänellä on pieni mutta aktiivinen kannattajajoukko, joista osa

hyväksyy naispappeuden, mutta on silti uskonnäkemyksessään lähellä Hiltusen ajatusmaailmaa ja tukee häntä.” (39)

Hiltusen pää ei siis käänny, teksti määrittelee. *Pieni mutta aktiivinen* -määritelmä luo ”pieni mutta pippurinen” -sanonnan lailla kuvaa ärhäkästä porukasta. Teksti määrittelee kuitenkin suhteellisen positiivisesti, että Hiltusella on kannattajia ja tukijoita, jopa sellaisia, jotka hyväksyvät naispappeuden.

Vaikka suurin osa Hiltusta koskevista määrittelyistä onkin negatiivissävytteisiä, Hiltunen saa teksteissä myös positiivisia määrittelyjä.

”Kirkko yrittää suvaita myös sellaisia, jotka sen keskuudessa eivät ole kovin suvaitsevia. Naispappeuden vastustajien joukossa on hyvin kutsumustietoisia ihmisiä, eikä kirkko halua savustaa heitä ulos.” (13)

Hiltunen määritellään paitsi ”ei kovin suvaitsevaksi” kuitenkin myös kutsumustietoiseksi, mikä on positiivinen määre, myös tekstissä esiintyvän auktoriteettitahon kirkon mukaan. Sana savustaa ulos on metaforisoitunut termi.

Yksi kokonaisuudessaan positiivissävytteisistä jutuista kertoo Petri Hiltusen pitämästä jumalanpalveluksesta. (33) Hiltusen kanta naispappeuteen ei tule jutussa lainkaan esille, vaan jutun teemana on se, että kirkon penkit ovat täynnä. Jo otsikot *”Jo lapsuudesta tuttu ja rakas tapa”* ja *”Voimaa yhteisestä rukouksesta”* (33) viestittävät positiivista mielikuvaa.

”...Eija Seppälä tuumi, että kirkkoherra Petri Hiltusen saarna epäitsekkyydestä ja toisen pyyteettömästä palvelemisesta jäi hänelle erikoisesti mieleen. Saarnaa oli hänen mukaansa helppo seurata, ja se puhutteli.” (33) Hiltunen määritellään tässä hyvänä, puhuttelevana saarnaajana.

Jutun kuvateksti summaa: *”Tulkaa minun tyköni. Valkealan kirkossa toimitettuun messuun osallistui pari sataa henkilöä. Koska valtaosa heistä kävi myös ehtoollisella, alttarille joutui jonottamaan. Ehtoollista jakamassa kirkkoherra Petri Hiltunen.” (33)*

Lainaus viestii, että kansa ei karsasta naispappien vastustajan messua. Tulkaa minun tyköni -raamatunlauseen, joka lukee kirkon alttarilla, voidaan ymmärtää myös viittaavan Hiltuseen positiivisessa mielessä: Hän kutsuu ja – niin teksti kertoo – ihmiset ovat tulleet. Naispappeuden vastustamisen mainitseminen on jätetty tietoisesti

tästä jutusta pois, kyseessä on valinta. Oli syy siihen mikä tahansa, teksti määrittelee Hiltusen positiivisin termein.

Hiltunen määritellään myös yksinhuoltajan arjen tuntevana perheenisänä. Hänen elämäntarinansa on kerrottu lukijoille koko sivun mittaisessa henkilökuvassa. (22) Käyn juttua läpi tässä hieman tarkemmin, koska se piirtää niin suoraan Hiltusesta kertoessaan esiin hänen julkisuuskuvaansa. Itse pääjuttu (22) on otsikoitu ”Kirkkoherran kärsimysten tie”. Jutun perussävy on positiivinen.

Juttu alkaa kuvauksella hämärästä työhuoneesta, jonka valot on sammutettu, sälekaihtimet on käännetty vinoon, ja ulkona kajastaa harmaa sumuinen aamu. Kuvaus tuo Hiltusen työhuoneesta hieman salaperäisen ja vinksahaneen kuvan. Sana hämärä on arkistunut metafora ja kaksimerkityksinen: sen voidaan tulkita implikoivan, että itse asiassa tai Hiltusessa on jotain hämärää. ”Vinoon käännetyt” sälekaihtimet voisi tulkita samalla tavalla; jotain on vinossa. Huoneen kuvauksen voisi tulkita määritelmäksi, symboliksi itse henkilöstä, joka siellä työskentelee. Harmaan, ankean ja valottoman aamun voi puolestaan tulkinta symboliksi vaikeuksista ja surusta, huolesta, joita Petri kokee.

”Seurakunnan tapahtumat ovat painaneet mieltä.” (22) Hiltunen kertoo.

”Painaa mieltä” on arkistunut metafora. Mieli on painunut, seurakunnan tapahtumien ”paino” on raskas hänen mielensä päällä. Juttu kertoo, että Valkealan seurakunnan tapahtumat painavat Hiltusen mieltä.

”Mutta en minä omasta puolestani murehdi, vaan vaimon ja lasten puolesta. Että miten he pärjäävät ja jaksavat.” (22)

Tämä tuo Hiltusen lukijaa lähelle ja samaistumiskohteeksi: Hiltusella on perhe, vaimo ja lapsia ja mies on heistä huolissaan. Hiltunen määrittyy siis perheestään huolehtivana isänä.

Hiltunen kertoo jutussa, ettei hänestä pitänyt tulla pappia, hän kertoo ajatelleensa itselleen helpompaa elämää. Hän kertoo saaneensa satoja puheluita, kirjeitä ja sähköpostiviestejä, joissa häntä epäillään väkivaltaiseksi ja määräileväksi aviomieheksi, mielenvikaiseksi ja jälkeenjääneeksi ja kaksi tappouhkausta. Silti Hiltunen sanoo, ettei häntä pelota. Hän uskoo, että Jumala johdattaa hänet myös

näiden vaikeuksien läpi. Määritelmästä tulee rankka. Lukija haastetaan tarkastelemaan, onko Hiltunen sellainen, miksi häntä väitetään.

Hiltusen elämän yksi käännekohdista oli, kun hänen polvessaan epäiltiin syöpää. Kasvain todettiin kuitenkin hyvänlaatuiseksi ja Petri opiskeli papiksi ”harvinaisen nopeasti”, kahdessa vuodessa. Hänen gradunsa sielunhoidosta sai erinomaisen arvosanan, laudaturin ja se hyväksyttiin lisensiaatintyöksi lähes sellaisenaan. Hiltunen oli 27-vuotias. Teksti määrittelee Hiltusen älykkääksi mieheksi, jonka vaikeudet vain saivat löytämään taitonsa.

Suomen ensimmäiset naispapit oli Petrin valmistuessa juuri vihitty virkaan. Petri sanoo: *”Kannatin heitä, sillä ajattelin, että kyse on tasa-arvosta. Olin siinä huutokuorossa, joka vaati vanhoja änkyräpappeja hyväksymään naiset yhteistyökumppaneikseen.”* (22)

Määritelmä on kiehtova, sillä se osoittaa, että Hiltunen on siirtynyt huutokuorosta sen kohteeksi: vanhaksi änkyräpapiksi. Hän kykenee muutokseen. Muutos tapahtui, kun hän tutki Raamattua haluten saada vastauksen kysymykseensä, voiko nainen olla pappi. *”Kun sain sen, tuntui, kuin olisin tullut kotiin. Nainen ei voi olla pappi. – Aikaisempi kantani oli perustunut tietämättömyyteen. En ollut perehtynyt asiaan.”* Petri kertoo. (22)

Artikkelissa käytetään paljon tunteisiin vetoavaa kieltä. Juttu kertoo, että Hiltunen on ensimmäisen vaimonsa jättämä mies, ja on kokenut myös, mitä on olla yksinhuoltaja. Nyt hänellä on uusi vaimo ja monta lasta. Tämä tuo hänet lähelle lukijaa ja vakuuttaa; hän ei ole paha mies, vaan perheestänsä välittävä isä. Tässä mielessä juttu on aivan erilainen kuin muut: se asemoi kohteensa eri tavalla; ihmisenä, isänä, yksinhuoltajana eikä ammatikseen naisia vihaavana miehenä.

Juttu päättyy: *”Ulkona on edelleen harmaata, mutta sumu on hälvennyt.”* (22)

Jutun alun hämärään huoneeseen liitettynä tämän lauseen voi tulkita myös metaforiseksi selkiytymiseksi: sumu hälvenee – ehkä ymmärrämme nyt enemmän, teksti konnotoi.

” – Ajattelin, että pystyn työskentelemään Valkealassa, vaikka täällä oli kaksi naispappia. – Uskoin, että se on työnjakokysymys... Ei se minusta ole edelleenkään mahdoton ajatus. Suomessa on seurakuntia, joissa se onnistuu.” (22)

Teksti viestii, että Hiltunen ei pidä työskentelyä mahdottomana. Määritelmän antama kuva on positiivinen.

4.1.2. Oikeudenmukaisuusretoriikan ylin arvo on laki

Tarkastelen näennäisloogisista argumenteista myös oikeudenmukaisuussääntöä. Se perustuu yleisesti hyväksytyille periaatteille yhdenvertaisuudesta lain edessä ja vetoaa siihen, että jokaista, joilla on lain edellyttämät ominaisuudet, kohdellaan lain määräämällä tavalla. (Perelman 1996, 76)

Kyseessä on siis oikeudenmukaisuusretoriikka, jossa ylin arvo on laki.

Lisäksi käsittelen järkeen, common senseen vetoamista, koska se kietoutuu yhteen oikeudenmukaisuuteen vetoamisen, järkiperusteiden esittämisen ja niihin vetoamisen kanssa.

Analysoimissani jutuissa vedotaan usein järkeen, ihmisen luonnolliseen ajattelutapaan – ja siihen vedotessa muita perusteita ei tarvita, järkihän sen sanoo. Kyseessä on Perelmanin terminologialla common senseen vetoaminen.

”Mutta kyllä minä kovasti ihmettelen näitä uuteen kirkkoherraan liittyviä tapahtumia.” Jenni Nieminen sanoo. (2)

Hänestä on *”perin outoa, että joku voi tulla työyhteisöön uutena jäsenenä ja ryhtyä raivaamaan vanhoja tieltään.” (2)*

Teksti implikoi, että Hiltunen raivaa tarkoituksella naispappeja tieltään. Raivaus on suunnitelmallista ja väkivaltaistakin toimintaa. Perin outoa -määrittelyllä ja ”ihmettelemällä” hän vetoaa järkeen. Esillä on myös järjestykseen perustuva sääntö, jossa aiempi on etusijalla jäljessä tulevaan nähden. Asia määrittyy tämän mukaan: ei uudella ole varaa vanhaa komentaa.

Eräs mies kertoo aiemmin vastustaneensa naispappeutta, mutta on sittemmin *”alkanut ajatella, ettei pappuus katso sukupuolta”.* (2)

Hänestä tuntuu ”*kohtuuttomalta*” että tuttu pastori ei koe mahtuvansa samaan seurakuntaan Hiltusen kanssa. (2)

Miehen molemmat argumentit vetoavat järkeen: hän on ajatellut asiaa – ja on *kohtuutonta*, epäoikeudenmukaista, että tilanne on nyt tämä. Järjellä perustelu ja oikeudenmukaisuusretoriikka kohtaavat.

Mies jatkaa, ettei siinä ”*pitäisi olla kenelläkään nokan koputtamista*”, että naispappeja on, koska se on ”*virallisesti hyväksytty*”. (2)

Miehen perustelu vetoaa jälleen järkeen, ja oikeudenmukaisuuteen: naispappeus on virallisesti hyväksytty ja järkikin sen sanoo, että se on siten hyväksyttävä. Nokan koputtaminen on metaforinen ilmaisu.

”Outo ristiriita on siinä, että tuomiokapituli selkeästi toteaa, ettei kirkkoherralla ole oikeutta kieltäytyä yhteistyöstä naispapin kanssa, mutta samalla sama tuomiokapituli ilmoittaa, ettei kurinpitomenettelyyn ole aihetta.” (43)

Tuodessaan esiin ”*oudon ristiriidan*” kirjoittaja vetoaa lukijan arkijärkeen ja oikeudenmukaisuuden tajuun: syrjintä ei ole sallittua, mutta sen sallitaan jatkuvan. Tekstissä näkyy myös syyllistämisenretoriikka, joka kohdistuu tuomiokapituliin. Tekstistä kuvastuu pettymys siihen, että *sama* tuomiokapituli sekä myöntää että kumoaa Hiltuseen kohdistuvat syytteet.

”Vaikka papin virka avattiin naisille yli 15 vuotta sitten, ei se tunnu koskevan kaikkia seurakuntia. Kirkon on syytä puuttua asiaan ja tehdä pelisäännöt selviksi.” (39)

Tässä argumentti vetoaa järkeen kvantitatiivisen määreen avulla: jo näin kauan, ”yli 15 vuotta sitten” oikeus tapahtui, mutta se ei yllä kaikkialle, vaikka pitäisi. Syytä puuttua -sanoilla ja (reiluihin) pelisääntöihin vetoamalla perätään oikeudenmukaisuutta.

Oikeudenmukaisuusretoriikka voi vedota järkeen hyvinkin suorasti ja ytimekkäästi: *”Näin ei voi jatkua.”* (43)

Myös Hiltusen lausunnoissa vedotaan järkeen.

” – Eihän mitään vakaumusta omaksuta siirtymäajaksi, se on mahdoton ajatus. Ei niin voi ajatella, että muutaman vuoden siirtymäajan jälkeen kaikki, jotka ovat vanhalla kannalla olleet, ovat kääntäneet takkinsa.” (16)

Argumentointi tukeutuu järkeen: *”on (järjelle) mahdoton ajatus”, ”ei niin voi ajatella”*. Takin kääntäminen konnotoi negatiivista toimintaa: Jos Hiltunen siis muuttaisi kantansa, hän kääntäisi takkinsa, eli tekisi negatiivisesti sävyttyneen teon.

Oikeudenmukaisuusretoriikka vetoaa aina lakiin, oikeuden antajaan ja määrittelijään: *”Kirkkoherralla on kirkolliskokouksen suoma oikeus kieltäytymiseensä.”* (1)

Erityisen vahva argumentointivoima on korkealla auktoriteetilla varustetun tuomioistuimen päätöksellä (Perelman 1996, 125).

”- Katson, että minulla on tähän täysi oikeus, vain kirkolliskokous voi muuttaa päätöstä.” (1)

Tässä Hiltunen vetoaa konkreettisesti argumentoinnissaan oikeudenmukaisuussääntöön sanalla oikeus ja viittaamalla auktoriteettiin, oikeuden antajaan eli kirkolliskokoukseen ja tämän päätökseen.

Jutussa 4 oikeudenmukaisuusretoriikka kuuluu jo otsikossa: *”Naisteologit peräävät tasapuolisuutta”*. (4)

Naisteologiien *”Kannanoton mukaan kieltäytyminen on ilmiselvää syrjintää sukupuolen suhteen. Esimiesasemassa olevan tulisi noudattaa tasapuolisuuden periaatetta.”* (4)

Argumentin voima on oikeudenmukaisuudessa: naiset peräävät tasapuolisuutta. Syrjinnän mainitseminen vie myös ajatuksen lakiin ja epäoikeudenmukaisuuksiin, jotka lain tulisi torjua.

”Siirtymävaiheen ohjeeksi tarkoitettu ponsi horjuttaa edelleen naispappien asemaa.” (7) Asema-sana tuo mukaan oikeudenmukaisuusretoriikan. Teksti argumentoi naispappien aseman puolesta eli oikeuksien puolesta.

”Kirkolliskokoukselle ei kuitenkaan ole tehty minkäänlaista esitystä ponnien kumoamiseksi. Tasa-arvolaista apua ei löydy, sillä se ei koske uskonnon harjoittamista. Kirkon virkoja täytettäessä sen sijaan tasa-arvolakia on noudatettava.” (7)

Ei minkäänlaista -sanaparilla kauhistellaan oikeudenmukaisuuden puuttumista. Oikeudenmukaisuusretoriikka on selvästi esillä: teksti peräänkuuluttaa oikeuden toteutumista mainitsemalla sen, mihin retoriikka vetoaa: lain.

”Huotari totesi myös, että naispappeja ei saa syrjiä jumalanpalveluksen johtajana ja että naispappin oikeudet kärsivät olennaisesti, ellei kirkkoherra hyväksy hänen pappettaan.” (16)

Teksti piirtää kuvaa Hiltusesta oikeuksien loukkaajana: naispappien *”oikeudet kärsivät olennaisesti”*. Retoriikka vakuuttaa: naisen pappuus on hyväksyttävä, oikeudenmukaisuuden nimissä.

4.2. TODELLISUUDEN RAKENTEeseen PERUSTUVAT ARGUMENTIT

Perelmanin todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit saavat voimansa todellisuuden eri osien välisistä suhteista. Ne ovat syy-suhteita tai ilmiöiden takana olevia todellisia olemuksia. Koska ne perustuvat nimensä mukaisesti *todellisuuden rakenteeseen*, niiden olemassaolosta vallitsee jo täydellinen yksimielisyys, joten puhuja voi perustaa argumentaationsa siihen. Kun tietyt todellisuuden tekijät sitten liitetään toisiinsa sidoksella, voidaan rakentaa argumentaatiota, jossa yleisesti hyväksytystä siirrytään asiaan, jonka puolesta halutaan argumentoida ja saada hyväksytyksi. (Perelman 1996, 60, 93)

Perelman jakaa sidokset peräkkäis- ja rinnakkaissiteisiin. Peräkkäisyysiteet ovat argumentaatiota, joka lähtee ilmiöiden välisen syy-seuraussuhteen toteamisesta. Jos toiminta on ollut tahallista, mukaan kuuluu myös tekoon johtaneen motiivin esiintuominen. (Perelman 1996, 93-94)

Analysoimissani jutuissa on paljon argumentaatiota, joka lähtee seurauksista. Tässä pragmaattisessa argumentissa myös syyn arvo nousee sen seurauksista, jolloin kaikki arvot nousevat ikään kuin samalle tasolle. (Perelman 1996, 95)

Seuraavassa tarkastelen tekstissä esiintyvistä peräkkäissiteistä syy-seuraussuhteita ja sen jälkeen rinnakkaisuussiteistä henkilön ja tekojen suhdetta. Lisäksi otan esimerkkejä argumentoinnista, jossa käytetään keinona auktoriteettiin vetoamista.

4.2.1. Vähemmistösiipi karkottaa jäseniä

”Pappisnaiset lähtevät, koska kirkkoherra vetäytyy yhteistyöstä jumalanpalveluksissa.” ”Valkealan seurakunnassa ei syyskuun alusta lähtien ole todennäköisesti yhtään naispuolista pappisviran haltijaa. Vuoden alusta seurakunnan kirkkoherrana toiminut Petri Hiltunen on käyttänyt kirkolliskokouksen suomaa oikeutta ja vetäytynyt yhteistyöstä jumalanpalveluksissa.” (1.)

Nämä sitaatit edustavat syy-seuraus-retoriikkaa. Syy siihen, että pappisnaisia ei ole, on se, että Hiltunen käyttää oikeuksiaan ja vetäytyy yhteistyöstä.

Jutussa 8. mukaan onkin liitetty toinen syy-seuraus-akseli: *”minkä seurauksena kaksi naispappia lähti... ja joukko ihmisiä erosi kirkosta.” (8)*

Näiden tapahtumien taustalta syyksi määrittyy Petri Hiltunen ja hänen toimintansa. Näin nämä kaksi seurausta määrittävät Hiltusta.

Syyksi siihen, että ihmiset eroavat seurakunnasta annetaan monta eri asiaa. Yksi syy on se, että pappisnaiset lähtevät: *”Kun... Eira Juutilainen luki maanantaina lehdestä, että pappisnaiset jättävät Valkealan seurakunnan, hän päätti erota seurakunnasta”.* (2)

Toinen syy on Hiltunen: *”Maistraatista kerrotaan, että osa on erikseen maininnut eroavansa kirkkoherra Petri Hiltusen takia. Tämä ei vakaumuksensa takia toimita jumalanpalveluksia naispappien kanssa.” (9)*

Kyseisessä kohdassa esiin on tuotu myös tekoon johtanut motiivi: Hiltusen toiminnan syy on hänen vakaumuksensa.

Tekoon seuranneista motiiveista esiin nousee myös ponsi. Arkkipiispa Jukka Paarman mukaan... *”ponnen perusteella tehdään yhä vääriä tulkintoja.” (10)*

Myös tuomiokapituli ja sen toiminta nähtiin syynä siihen seuraukseen, että seurakunnasta eroaa väkeä. Seurausten mittakaavaksi on ennakoitu koko maata.

”Hän pelkää, että tuomiokapitulin päätös johtaa taas uusiin eroamisiin paitsi Valkealassa, myös maamme muissa seurakunnissa.” (42)

Kiistan tiimellyksessä syypääksi haluttiin nostaa myös lehdistöä.

”Joissakin puheenvuoroissa syytettiin lehdistöä, jonka keksintöä koko seurakunnan jakautuminen on.” (37)

Syy-seuraussuhteita tarkastellessa esiin nousee myös se, kuinka muita ihmisiä liitetään Petri Hiltusen kanssa rintamaan. Seuraavassa argumentoinnissa syynä on vähemmistö ja sen aikaansaama tunnelma ja seurauksena se, että ihmiset kaikkoavat kirkosta.

”Mutta jos tunnelma seurakunnan tilaisuuksissa jatkuu kyräilevänä, eivät tilaisuudet enää houkuttele väkeä paikalle. Samaan aikaan kirkosta eroaminen jatkuu. Ei varmasti ole kummankaan osapuolen etu, että uskonnäkemyksessään jyrkkä mutta pieni vähemmistösiipi karkottaa seurakunnan jäseniä sekä tilaisuuksista että koko kirkosta.” (39)

Teksti on poimittu pääkirjoituksesta. Tekstissä näkyy common senseen ja yhteiseen etuun vetoava ääni *”Ei varmasti ole...”* -painotuksessa. Jyrkkä mutta pieni vähemmistösiipi -määritelmällä saadaan aikaan vaikutelma, että kyse on pienestä mutta kiukkuisesta joukosta, joka *karkottaa* ihmisiä pois. Yleistys on melkoisen suuri. Sanan karkottaa lisäksi myös kyräilevänä-sana on kielteisesti määrittynyt ilmaisu. Ihmisten poislähtemisen syy on tämä joukko, teksti implikoi.

Kun jutuissa käsitellään kirkollisveroja, tulevat uskonnolliseen kiistaan mukaan talouden vaikutus ja sen syy-seuraussuhteet. Tällöin seurauksen arvo on talouden logiikoissa. Syy-seuraus-logiikka on ilmeinen: Perustelua ei tarvita, koska todellisuus toimii näin, juttu viestii.

”Valkealan seurakunnasta on tähän mennessä eronnut yli 70 henkilöä. Syväniemen mukaan se vaikuttaa jo taloudelliseen tilanteeseen ja veroäyrin nosto voi olla edessä.” (14)

Eräs uutinen nostaa esiin sen, että seurakunnasta eroamisista johtuen Valkealan seurakunta on menettänyt rahaa ”kirkkoherran vuosipalkan verran”.

”Valkealassa eroamiset tekevät kassaan kirkkoherran palkan kokoisen loven” ”Eroamisten vuoksi Valkealassa jää saamatta kirkollisveroja suunnilleen kirkkoherran vuoden palkan suuruinen summa.” (41)

Annetaanko tässä ymmärtää, että talouden luvuin laskettuina kirkkoherra ei ole palkkaansa ansainnut? Että hän on vain kuluerä?

Toisaalta argumentointi on ymmärrettävää; seurakunnan menettämää rahasummaa on journalistisessa tekstissä hyödyllistä konkretisoida vertaamalla sitä johonkin toiseen summaan, joka on paremmin ymmärrettävissä; ihmisen palkkaan. Numerot sopivat hyvin uutisen materiaaliksi (Koistinen 1998, 57). Silti mielestäni ottaen huomioon koko käsiteltävänä olevan naispappeuskiistakontekstin, taustalla voi kuulla talouden argumentin Petri Hiltusen tarpeettomuuden puolesta. Raha ja matemaattiset määreet puhuvat.

4.2.2. Millainen teko, sellainen henkilö

Rinnakkaisuussiteistä henkilön ja tekojen suhteen tarkasteleminen paljastaa konkreettisesti, kuinka Petri Hiltusesta tämän argumentoinnin myötä piirtyy kuva naispappeuden vastustamisen henkilöitymänä.

Rinnakkaisuussiteet yhdistävät eri tasojen asioita. Niissä toinen asia esitetään toisen asian ilmaukseksi tai ilmentymäksi. Yleisin rinnakkaisuusside on olemuksen ja sitä ilmentävien tekojen välinen suhde. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki mitä henkilöstä kerromme, perustuu siihen tapaan, jolla hän ilmenee. Hänelle olettamamme ominaisuudet selittävät hänen käyttäytymisensä. (Perelman 1996, 102–103, 114)

Henkilön rakentumistapa tarkoittaa tiettyä jatkuvuutta: häntä pidetään vastuullisena kaikista aiemmista teoistaan. Tapana on kuitenkin korostaa myös hänen vapauttaan ja kykyään muutokseen. Argumentaation näkökulmasta henkilö määrittyy silti tekojensa tekijänä, jäsennämme kaiken sen nojalla, mitä pidämme hänen ilmentyminään. (Perelman 1996, 104)

Aiemmat teot saavat aikaan joko hyvän tai huonon maineen. Oleellisinta sen muodostumisessa on tekojen takana oleva intentio, josta henkilön merkitys ja paino määräytyvät. Siksi henkilön ulkoisten ilmentymien takaa onkin aina haettava juuri hänen intentioitaan. Arvioinnit jakautuvatkin aina joko tekoja koskeviin tai tekijään liittyviin. (Perelman 1996, 106–107)

Kirkkoherra Petri Hiltusen teot kertovat siis siitä, millainen hän on.

Eeva-Liisa Virkkunen päätti katsoa, miten yhteistyö lähtee käyntiin, mutta ”nyt mitta on tullut täyteen.” *”Vaikka konkreettisesti yhteistyö on estynyt vain jumalanpalveluksissa, on Virkkunen kokenut syrjinnän jatkuvan muussakin työssä. Pappi on papin roolissa koko ajan, ei vain jumalanpalveluksissa.”* (1)

Argumentissa Hiltunen ja hänen toimintansa sidotaan yhteen. Papin roolin mainitsemisella argumentoidaan käytöksen jatkuvuutta: Hiltusen ilmentymä on syrjivä käytös, joten papin roolissa hän varmasti syrjii muuallakin.

”- Ei oikein mahduta samoihin tilaisuuksiin. Usein olen tuntenut olevani kuin ilmaa, hän sanoo.” (1) Tässä Hiltusta määritellään hänen toimintansa kautta analogialla. Hiltunen toimii niin, että joku kokee olevansa *kuin ilmaa*.

”Vaikka Hiltunen ei vastusta naispappeutta sinänsä, seurakunta on nyt tyhjenemässä naispapeista. Yhteistyö ei ole onnistunut alttarin ulkopuolellakaan.” (2)

Argumentti antaa ymmärtää, että oikeastaan kyse ei olekaan naispappeudesta, vaan siitä, että Hiltunen on sellainen, että yhteistyö ei onnistu. Tämä paljastaa henkilön ja teot -argumentin: Osoittavat sormet suuntautuvat Hiltuseen hänen toimintansa määrittämänä.

”Lisäselvitystä haetaan kirkkoherran toiminnasta esimiehenä sekä hänen vaikutuksestaan seurakunnan hajaantumiseen.” (25)

Hiltusesta tehdyssä kantelussa todetaan, että *”hän on käyttäytynyt kirkkoherran virkaan sopimattomalla ja seurakuntaa repivällä tavalla.”* (18)

Hiltunen määritellään näissä teksteissä hajaantumista aiheuttavaksi ja ”seurakuntaa repiväksi” kirkonmieheksi. Myös hänen toimintansa ja käytöksensä esimiehenä ja kirkkoherrana asetetaan epäilyksien alaiseksi määrittelemällä se *sopimattomaksi*. Määreet ovat syyttäviä ja herättävät mielikuvituksen: mitähän seurakunnassa on todella tapahtunut, kun kuvailut ovat näin kärkeviä?

Hiltusesta tehdyn kantelun mukaan *”kieltäytymällä toimittamasta jumalanpalvelusta naispappien kanssa Hiltunen on ratkaisevasti vahingoittanut seurakunnan hengellistä ilmapiiriä. ...kirkkoherran toiminnan vuoksi seurakunta on jakautunut kahtia ennen näkemättömällä ja torjuttavalla tavalla.”* (19)

Millainen toiminta, sellainen henkilö. Hiltunen on hengellistä ilmapiiriä vahingoittava ja on toiminnallaan jakanut seurakunnan kahtia. Ennen näkemätön ja torjuttava -sanat on valittu tehostamaan Hiltusen toiminnan tuomittavuutta.

Jännitteen ja ristiriidan Hiltusesta tehdyn kantelun osoittamaan henkilö ja teot -argumentointiin tuo se, että *”Lopuksi kantelussa todetaan, ettei sitä tule ymmärtää arvosteluksi Petri Hiltusen persoonaa kohtaa eikä sillä kyseenalaisteta hänen taitojaan pappina, teologina, tutkijana tai sielunhoitajana.”* (18)

Kommentti vie miltei maton koko kantelun alta ja purkaa ja kyseenalaistaa kantelun tekstiin sisältyvää henkilö ja teot -sidosta. Argumentti jää kuitenkin kevyeksi: jo kantelun lähettäminen on Hiltusen papintaitojen kyseenalaistamista.

”...kirkkoherrallemme on varmasti tilaa kirkossamme. Ikävä kyllä Valkealan seurakunnan kirkkoherran virka ei ole osoittautunut olevan oikea ratkaisu juuri hänelle.” (18)

Kantelun henkilö ja teot -argumentointi jää kuitenkin vallitsevaksi viestiksi. Loppujen lopuksi kyse onkin henkilöstä, sen osoittaa *juuri* hänelle -sanavalinta.

Jo aiemmin olen kuvannut argumenttien takana vaikuttavia sääntöjä tutkiessani, kuinka Hiltunen määrittyy yhteisen asian, uudistuksen, vastustajana ja näin demokratian vastaisena miehenä. Henkilö ja teot -argumentointia tutkiessani yhteistä asiaa vastaan puhuminen nousi uudelleen esiin. Perelmanin mukaan leimaamme helposti defaistiksi tai pahanilmanlinnuksi henkilön, joka puhuu yhteistä asiaa vastaan, koska alamme epäillä, että hän toivookin jotain päinvastaista: vastustajan voittoa (Perelman 1996, 160). Myös Hiltunen kuvataan defaistiksi tekojensa perusteella.

”Pappisnaiset ihmettelevät myös, miksi naispappeuden vastustaja haki Valkealaan, vaikka tiesi, että silloin vielä seurakunnassa oli kaksi naispuoleista pappia.” (1)

Argumentissa Hiltusen tekoon liitetään tarkoitushakuisuus naispappien syrjintään. Teksti konnotoi Hiltusen järjestämää ajojahtia.

”Virkkunen ei ole tuntenut saavansa esimieheltään samanlaista tukea kuin muut papit ja työntekijät. – Miten vastustaja voisikaan antaa tukea, hän kysyy.” *”Tunnetasolla tällainen tilanne on kuluttava.”* (1)

Hiltunen määrittyy esimieheksi, joka ei anna tukea – koska hän on vastustaja.

”... Teija Turpeisen mielestä on väärin, että naispappeutta vastustava henkilö hakeutuu tieteen tahtoen seurakuntaan, jossa tietää olevan naispappeja.” (2)

Sanat väärin ja tieteen tahtoen tähtäävät henkilön pahan tahdon osoittaminen. *”Vallan näyttämisesestäkö siinä on ollut kysymys”* hän pohtii. (2)

Argumentti sitoo yhteen henkilön ja teot ja antaa kuvan tieteen tahtoen naisia alistavasta, miehistä valtaansa pönkittävästä Hiltusesta.

4.2.3. Arvovaltaisia tahoja

Todellisuuden rakenteeseen perustuvista argumenteista käsittelen vielä auktoriteettiin vetoavaa argumentointia. Siinä väitettä esitetään hyväksyttäväksi jonkin henkilön tai ryhmän nauttiman arvostuksen perustella. Perelman muistuttaa, että auktoriteettiin perustuvalla argumentilla on merkitystä vain, kun totuutta asiasta ei voi todistaa. Auktoriteettiin liitetään siihen tukeutuessa aina tietty arvo. (Perelman 1996, 107-108)

Auktoriteeteina analysoimissani jutuissa esiintyvät piispat ja luottamushenkilöt – ja Paavali. Juttu 6 on pakina, jossa auktoriteetiksi otetaan Paavali ja katsellaan hänen silmillään Valkealan nykyä. Pakina on otsikoitu: *”Paavalin sandaaleissa: kirje valkealalaisille”* ja tekstissä kirjoittaja analysoi Valkealan tilannetta humoristiseen tapaan: *”Ettekö ymmärrä riitanne mitättömyyttä? Kamoon, kannattaako TÄHÄN nyt tarttua? ... Luuletteko, että uskon asioissa oppineiden naisten pitäminen seurakuntatyön ulkopuolella tekisi teistä oikeaoppisia, kuin pyhää nappia painamalla?”* (6)

Kyseessä on erityinen tapa käyttää retoriikkaa. Uskonnollisissa kiistoissa Raamatulla on iso painoarvo, joten kun vedotaan Raamatun auktoriteettiin, vedotaan käsitellyn kiistan auktoriteeteista suurimpiin. Kolumnisti toki myöntää itsekin, ettei hän tietenkään puhu Paavalin äänellä, vaan ”tuuraa” häntä.

Suomessa ylintä uskonnollista valtaa pitää hallussaan piispa, joten elossa olevista auktoriteeteista hän on arvovaltaltaan korkein. Häneen argumentoinnissa myös vedotaan.

”Piispa lateli kirkkoherra Petri Hiltuselle viisi näkökohtaa, joista käy selväksi... että naispappien syrjimin ei ole hyväksyttävää.” (14)

Kun piispa latelee, on kyse ylhäältä alas tulevasta käskystä. Käy selväksi -sanaparilla vakuutetaan, että auktoriteetin sana on ilmiselvä.

Piispa on myös Hiltusen *lähin esimies*. Sen mainitseminen tuo argumenttiin auktoriteetin vahvistuksen.

”Hiltusen lähin esimies Huotari totesi tällä viikolla, että Valkealan seurakunnassa on paneuduttava ”johtamisen edellytyksiin”. (16)

Seuraavassa painotetaan, että vaatimus ratkaista Valkealan seurakuntaa koskeva asia pikaisesti tulee auktoriteetilta, ”korkeimmalta” luottamushenkilöltä.

”Seurakunnan korkeimman luottamushenkilön vaatimus ei ole kohtuuton, mutta luultavasti mahdoton toteuttaa.” (38)

Sanan arvovaltainen käyttö myös nostaa auktoriteettiin vetoamiseen esiin. Kun taho on arvovaltainen, on se vahva auktoriteetti. Seuraava pääkirjoituksen argumentti suostuttelee lukijaa sille kannalle, että piispat, auktoriteetit, ovat oikeassa: kirkossa on vain yksi virkakäsitys, se, että nainen voi olla pappi. Näin ollen Petri on väärässä.

”Naispappien vastustajien argumentit on kumottu arvovaltaisilta tahoilta. Sekä arkkipiispa Jukka Paarma että Mikkelin piispa Voitto Huotari ovat monta kertaa todenneet, että evankelisluterilaisessa kirkossa on vain yksi virkakäsitys.” (39)

On mielenkiintoista muistaa, että Perelmanin mukaan auktoriteettiin vedotaan vain kun totuutta asiasta ei voi todistaa. Argumentti päättyikin vain sanomaan, että *”argumentit on kumottu”* avaamatta sitä, mikä argumentti on kumottu milläkin tavalla. Se, että piispat ovat sanoneet asian *monta kertaa*, ei myöskään vaikuta sen todenpitävyyteen. Hiltusesta argumentti kertoo, että häneen toistot eivät ole vaikuttaneet.

Analysoimissani jutuissa esiintyy myös eroamiskysymys. Jutusta ei käy ilmi, onko toimittaja esittänyt sen Hiltuselle itselleen, sillä juttu alkaa ikään kuin vastauksella esitettyyn eroamiskysymykseen. Eroamisvaihtoehto esitellään kuitenkin tässä ensimmäistä kertaa – ja kahden suuren auktoriteetin vahvistamana.

”Valkealan seurakunnan kirkkoherra Petri Hiltunen ei harkitse eroa eikä luovu kannastaan naispappeuteen, vaikka hänen toimintaansa pappien esimiehenä ovat

kritisoineet sekä oman hiippakunnan piispa Voitto Huotari että arkkipiispa Jukka Paarma.” (16)

Eroamishdotus laitetaan argumentissa tavallaan kahden vahvan auktoriteetin takaamaksi ja suosittelemaksi: *”ei harkitse... vaikka toimintaa on kritisoinut...”*. Hiltunen piirtyy esiin omien esimiestensä edessä kapinoivana ja oman kantansa pitävänä henkilönä.

Hiltunen myös vastaa, ikään kuin eroamiskysymys olisi todella esitetty hänelle, vetoamalla useaan auktoriteettiin: seurakuntaan, piispaan ja – siihen kaikista korkeimpaan – Jumalaan.

”Minulla ei ole mitään syytä kyseenalaistaa asemaani. Seurakunta valitsi minut tähän tehtävään ja piispa asetti virkaan. Ei minun tarvitse sitä epäillä, sillä otan sen Jumalalta tulleenä asiana, Hiltunen sanoo.” (16)

Eroamiskysymys esiintyy myöhemmin myös pääkirjoituksessa, mutta hieman erilaisessa muodossa.

”Suuri enemmistö seurakuntalaisista ja vaaleilla valituista luottamushenkilöistä katsoo, että naisia syrjivä pappi ei sovi kirkkoherran virkaan. Asiasta on tehty tuomiokapituliin kantelu, jossa vaaditaan kovia toimia. Mieluiten he näkisivät, että kirkkoherra itse eroaisi, koska luottamuspula on ilmiselvä.” (39)

Myös tässä argumentissa käytetään keinona auktoriteettiin vetoamista: teksti korostaa, että argumentin takana ovat seurakuntalaiset ja *”vaaleilla valitut”* luottamushenkilöt. Kyse on myös määrään liittyvästä säännöstä: *”suuri enemmistö”* on argumentin takana. Pääkirjoitus ikään luin esittää ryhmän toiveet, eroamispyynnön, julkisuuteen. Luottamuspula määrittää käsillä olevaa tilannetta ja asettuu ikään kuin syyksi sille, että eroamishdotus esitetään. Ilmiselvä-sanalla vedotaan järkeen ja taataan argumentti: kun asia on ilmiselvä, sitä on hankalampi lähteä kyseenalaistamaan.

4.3. TODELLISUUTTA RAKENTAVAT ARGUMENTIT

Perelmanin todellisuuden rakennetta luovissa tai perustavissa argumenteissa jostakin tietystä tilanteesta tehdään ennakkotapaus tai yleinen sääntö, johon päättely nojataan.

Tähän ryhmään kuuluvat analogiaan perustuvat argumentit, joiden avulla pyritään jäsentämään tuntematonta todellisuutta tai ottamaan siihen kantaa. (Perelman 1996, 60–61)

Analogiassa kaksi suhdetta liitetään toisiinsa ja todetaan niiden samankaltaisuus. Parin *a-b* (analogian teeman) ja parin *c-d* (sen perustan) välille luodaan kytkeä, jolla selvennetään, jäsennetään ja arvioidaan teemaa sen nojalla, mitä perustasta tiedetään. Analogiassa tuntematonta siis selitetään tutummalla kokemuksella, josta vallitsee yksimielisyys. (Perelman 1996, 129–131)

Metafora on tiivistynyt analogia; siinä teema ja perusta ovat sulautuneet yhteen. Kun samat termit toistuvat tarpeeksi usein samojen metaforien perustoina, niiden metaforisesta merkityksestä tulee vakiintunut tulkinta. (Perelman 1996, 136, 139) Kyseessä on *uinuva metafora* (Kakkuri-Knuutila 1999, 256–260), joka on niin arkikielinen, että emme enää huomaa sen metaforisesta luonnetta.

Retoriikan näkökulmasta metaforat ovat argumentaatiokeinoja, jotka suuntaavat ajattelua. Perelmanin mukaan filosofinen ajattelu kehittyikin nimenomaan argumentaatioissa, jossa tietyille analogioille ja metaforille etsitään paikkaa keskeisinä tekijöinä ihmisten maailmankuvassa. (Perelman 1996, 61, 141) Tämän takia tarkastelen tästä argumentaatiotyypistä metaforista kieltä.

4.3.1. Verorahavirrasta nahkapäätökseen

Tekstit sisältävät paljon metaforista kieltä. Kirkon sisällä olevaa kiistaa kuvataan *vellovaksi* (10), kuten meri. Vesielementtiä käytetään metaforisesti myöhemmin: ”*Valkealan seurakunnassa vaahtopäinä myrskynnyt naispappeuskeskustelu varmaan loppuu kuin naulan kantaan...*” (38)

Vaahtopäät eivät kuitenkaan toimi metaforisesti toimi kovin hyvin analogian ”loppua kuin naulan kantaan” kanssa. Sanonta kuuluu varsinaisesti ”osua naulan kantaan”, joten ilmeisesti loppumisella naulan kantaan viitataan äkkinäiseen ja kohteeseensa osuvaan tapahtumaan.

Kirkko pelkää ”*verorahavirran ehtymistä*”. (23) Verorahavirta on metafora seurakunnan saamista verotuloista.

Piispa kuvaa, että seurakuntaan on syntynyt *kuilu* (14). Metafora viestittää, että kiistassa ollaan kahdella eri puolella – ja toista puolta ei pääse lähestymään. Kuilu kuvaa myös sitä, että osapuolet eivät ymmärrä toisiaan.

” – *Nyt kun ihmiset heräsivät äänestämään, tuli esiin totuudenmukainen kuva valkealalaisista...*” (26)

Herääminen on metaforinen käsite, sillä äänestäjät eivät välttämättä olleet nukkumassa ennen äänestämistään. Metafora kuvaa, että aiemmin kun ihmiset eivät äänestäneet, he olivat kuin unessa. Nyt he ovat valveilla; tietoisia. Metafora houkuttelee esiin myös vertauksen ”herätä valheen unesta”, varsinkin seuraavan sanan *totuudenmukainen* johdosta. Teksti antaa ymmärtää, että aikaisemmin on vallinnut valheellinen kuva valkealalaisista ja implikoi, että naispappien hyväksyminen on oikein, totuudenmukaista.

Tie-metafora on myös runsaassa käytössä. Metaforat jakautuvat myönteisiin ja kielteisiin. Piispa toivoo, että seurakunta löytäisi ”*eheytyksen tien*”. (37) Myöhemmin piispa huomauttaa, että toisten uskon vakoileminen ei auta ”*yhtenäisyyden tiellä*”. (40) ”*Tie tästä eteenpäin on tehdä yhteistyötä.*” (14) Metaforat ovat hyvin abstrakteja, sillä konkreettista *tietä* näihin asioihin ei ole.

Hiltusen henkilökuvalle on annettu otsikko ”*Kirkkoherran kärsimysten tie*”. (22) Sillä kuvataan hänen elämässään kohtaamia vastoinkäymisiä.

Kielteisesti sävyttynyt tie-metafora on myös valitustie.

”*Pettymystä voimistaa tieto siitä, että valitustie on nyt käyty loppuun. Tuomiokapitulin päätökseen ei enää saa hakea muutosta.*” (42)

Valitustie on mielestäni jo uinuva metafora, sillä sen merkitys; mahdollisuudet valittaa jostain asiasta oikeuteen, on jo niin yleinen, ettei alkuperäinen tie-merkitys nouse kulkuväylä-merkityksessään esiin, vaan se ymmärretään täysin metaforisesti.

Toistuva metafora Hiltusta koskevissa jutuissa on sana nahkapäätös. Sana esiintyy aivan tutkimani jakson alussa ja lopussa.

Sanan lanseeraa pääkirjoituksen otsikko: *”Kirkolliskokouksen nahkapäätös mahdollistaa erilaiset tulkinnat.”* (3)

Tuomiokapitulin päätös on ”ympäripyöreä nahkapäätös”, teksti kertoo. Nahkapäätös viittaa siis huonoon päätökseen, mutta epäselväksi jää tulkinta, mitä ”nahka” alun perin merkitsee. Viittaako se nahkurin, jonka oksilla tavataan?

Toisessa pääkirjoitusjutussa kommentoidaan tuomiokapitulin vapauttavaa päätöstä otsikolla *”Tuomiokapitulin nahkapäätös jätti ongelmapesän ennalleen”*. (43)

Alussa oli nahkapäätös; kirkolliskokouksen päätös, joka mahdollistaa erilaiset tulkinnat naispappeuskysymyksessä. Nyt tehtiin toinen nahkapäätös: Hiltunen saa jäädä seurakuntaan. Siis huonoja päätöksiä toinen toisensa perään.

Otsikossa esiintyvä sana *ongelmapesä* on hyvin negatiivisilla konnotaatioilla ladattu kuva. Ongelmien aiheuttajahan on alun perin kirkkoherra. Pesä viittaa myös paikkaan, missä jokin (paha) pesii, toisin sanoen lisääntyy ja oleilee. Retorisena ratkaisuna sana ongelmapesä antaa heti lukijan ymmärtää, millainen Valkealan seurakunnan tilanne (Valkealan seurakunta ja sen pää, kirkkoherra) on, sana on argumenttia värittävä ilmaisu.

4.3.2. Sodankäyntiä: seurakunta kahdessa poterossa

Kun keskustellaan arvoista, peli-teema ja reilun pelin säännöt tulevat retorisisina keinoina mukaan. Tilanne metaforisoidaan näin peliksi, jotta retoriikka toimisi siinä.

”Tässä vaiheessa joko unohtui tai jäi muutoin taka-alalle se, että seurakunta on myös työyhteisö, jossa toimimiseen tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä ja niiden noudattamista.” (3)

Yhteiset pelisäännöt nousevat retoriikasta, jonka jokainen järjellään ymmärtää oikeaksi. Tähän argumentti vetoaa: tärkeintä on reilu peli. Teksti myös implikoi, että Hiltunen johtamassa seurakunnassa ei näitä toimivia pelisääntöjä ole taikka niitä ei noudateta. *”Kirkkoneuvostot toimivat pelisääntöjen ensisijaisina luojina.”* (32)

Pelimetafora esiintyy myös kolumnissa, jossa kirjoittaja ehtii *”viheltää pelin jo päättyneeksi.”* (38)

Otteiden tiukentuessa pelimetaforan sijaan tulevat sodankäyntiin viittaavat metaforat. Niitä on teksteissä yllättävän paljon.

”Valkealan naispappijupakka näyttää ajautuneen siihen pisteeseen, että opinkappaleilla keikarointi ja saivartelu saavat nyt loppua. Piispat Jukka Paarma ja Voitto Huotari ovat olleet liikekannalla ja antaneet ymmärtää, ettei nykyinen meno Valkealan seurakunnassa enää kauaa kestä.” (13)

Piispat ovat *liikekannalla*, kyseessä on sodankäyntiin liittyvä metafora. Petri Hiltunen kuvataan opinkappaleilla keikaroivaksi ja saivartelevaksi henkilöksi. Sanat konnotoivat kuvaa ylpeästä keikarista ja tahallaan opinkappaleita ihmisten kiusaksi väännelevästä saivareesta, ikävästä oliosta. ”Siihen pisteeseen” -termillä viitataan käännekohtaan. Nyt riitti, teksti implikoi.

Kirkon kuvataan sinnittelevän *”maallisten ja raamatullisten hyveiden ristitulesa”*. (23) Kohdassa esiintyvä ristituli-metafora on mielestäni kiehtova myös siksi, että *risti* on uskonnollinen symboli. Ristituli viittaa sodankäyntiin: vaikeaan paikkaan, jossa luoteja tulee kahdelta suunnalta. Tällä kuvataan tilannetta, jossa kirkko on: toisaalta olisi kuunneltava yhteiskunnan toiveita, toisaalta Raamatun ohjeita.

Sotaretoriikasta kertovat myös rintama- ja leiri-metaforat. Metaforat kuvaavat, kuinka seurakunta on jakaantunut kahteen toisilleen vihollisiin joukkoihin.

”Kokous kertoo Valkealan seurakunnan jakautumisesta kahteen leiriin.” (31)

”Naispappeuden vastustajien leirissä pontta pidetään lain veroisena myönnytyksenä.” (17)

”...puoluepolitiikka ei juurikaan vaikuta kirkkovaltuustossa. Rintamalinjat vedetään toisenlaisin perustein.” (26)

”Jos kirkkoherra Hiltunen ja hänen kannattajansa katsovat tulevansa uskollaan autuaiksi, niin sama se on tilanne rintaman toisellakin puolella.” (38)

Sanonta ”jokainen tulee autuaaksi uskollaan”, johon teksti viittaa, kuulostaa kristilliseltä, mutta periaatteessa sillä voidaan tukea mitä tahansa uskonkäsitystä. ”Sama se on tilanne” -sanavalinta tuo argumenttiin haastavan sävyn: kumpikaan osapuoli ei ole valmis joustamaan näkemyksistään.

Sodankäyntiin viittaavilla metaforilla kuvataan myös kiistan lukkiutunutta tilannetta.

”Porukat ovat kaivautuneet niin syvälle omiin asemiinsa...” (38)

”Kiistan molemmat osapuolet ovat syvällä poteroissaan.” (39)

Käynnissä on ”asemasota” ja osapuolet ovat liikkumatta poteroissaan.

4.3.3. Kirkkoherran vuohet ja lampaat

Koska kyseessä on uskonnollinen kiista, teksteissä esiintyy myös paitsi viittauksia Raamatun teksteihin myös kristillisiä metaforia.

”Suurten ikäluokkien papinkantturoiden vetäytyttyä eläkkeelle tämä on tosiasia, joka tekee kirkosta naispappien vastustajien maanpäällisen helvetin.” (13)

Papinkanttura on hyvin kielteisesti määrittynyt termi; kanttura-sana viittaa joko laihaan lehmään tai kovaan leivänkannikkaan. Argumentoinnissa käytetään hyväksi helvetti-metaforaa. Naispappien vastustajille kirkko on tulevaisuudessa yhtä kamala paikka kuin helvetti.

”Valkealan kirkkoherran pään päälle alkaa kasautua hiiliä, kuten niissä piireissä taitaa olla tapana asia ilmaista.” (13)

Metaforan avulla ilmaistaan, että kaunaa tai vihaa Hiltusta kohtaan alkaa kertyä.

Piispan mukaan *”...kaihsenta on tarpeen myös seurakunnan eheyttämiseksi.”* (42)

Metaforisoitunut kaihsenta-sana kuuluu kirkon kieleen. Se palautuu Raamattuun pohjautuvaan kuvaan Jeesuksesta, Hyvästä Paimenesta, joka *kaihssee* joukkoaan, johdattaa sitä oikeaan suuntaan. Tämä metaforinen kuva toistuu useassa jutussa.

Hiltusesta tehty kantelu kertoo, että *”kirkkoherra on itse leikannut itsensä kirkkoherrana ja paimenena irti suurimmasta osasta seurakuntaa, kun on ilmoittanut uskovien kirkon jäsenten olevan Kristuksen pieniä lampaita ja siten muut seurakuntalaiset lauman ulkopuolisiksi.”* (18)

Metafora antaa kuvan siististä ja tietoisesta toimenpiteestä: Hiltunen on *leikannut* itsensä irti osasta seurakuntaa. Uskovia jäseniä hän on kuvannut *Kristuksen pieniksi lampaitaiksi*. Myös muut vertauskuvat juontuvat Raamatusta: seurakuntaa kuvataan metaforalla *lauma* ja pappi on sen *paimen*.

Lampaat ja vuohet esiintyvät metaforina myös Hasun pakinassa.

”Valkeala on jakautunut vuohiin ja lampaisiin. Nyt on todettu kirkkoherran naispappikantaa puolustavat viisaiksi vuohiksi ja sitä kammoavat tahdottomiksi lampaitaiksi, joiden määkimistä ei enää haluta kuunnella.” (38)

Metaforalla lampaista ja vuohista kuvataan seurakunnan kahtiajakautumista. Tekstin mukaan Hiltusen puolella olevat ovat viisaita vuohia ja loput seurakuntalaista ovat Hiltusen näkövinkkelistä tahdottomia, valittavia lampaita, joita hän ei jaksaa kuunnella. Metaforat ovat tässä kiintoisia siksikin, että Raamatussa vertaus on toisinpäin: lampaat seuraavat paimenta, kirkkoherraa, eivät ”viisaat vuohet”. Kirjoittaja asettaakin kolumnissaan lampaat ja vuohet alkuperäisen vertauksen mukaan väärin päin, jotta saa voimaa omalle tulkinnalleen.

5. NAISPAPPEJA KARSASTAVA PAPINKANTTURA

5.1. MONIMUOTOINEN KUVA: SYRJIJÄ JA PERHEENISÄ

Perelmanin luokat toivat yhdessä tarkastellen mielenkiintoisen koosteen siitä, millaiseksi Petri Hiltusen julkisuuskuva muodostuu. Kuva määrittyy sekä Hiltusen omista kommentteista että toimituksen teksteistä. Useat arvioinnit ja määritelmät koskevat Hiltusen toimintaa. Voisikin sanoa, että hänen julkisuuskuvansa määrittyy paljolti hänen toimintansa ja sen arvioinnin kautta.

Kvasiloogisista argumenteista määritelmä rakentaa hyvin vahvasti Petri Hiltusen julkisuuskuvaa, koska se tarjoaa siihen konkreettisia palikoita: määritelmiä, jotka maalaavat kuvan väistämättä joko myönteiseksi tai kielteiseksi. Tutkimuksessani kävi ilmi, että Hiltusen julkisuuskuvaan kuuluu näitä molempia; joillain määritelmillä on myönteinen ja joillain kielteinen varjo. Vaikka kielteiset määreet ovat hallitsevina enemmistössä, julkisuuskuva on silti monimuotoinen.

Julkisuuskuvassaan kirkkoherra Petri Hiltusen määritellään syrjijäksi, mieltään osoittavaksi naispappeuden vastustajaksi. Hänen pätevyytensä ja viranhoitonsa kyseenalaistetaan määrittämällä hänet virhevalinnaksi ja varoittavaksi esimerkiksi. Hänellä on pieni mutta aktiivinen kannattajakunta.

Julkisuuskuvaa määrittävät sanat kutsumustietoinen, vähemmistön edustaja, naispappeja karsastava ja klassisen kristinuskon edustaja. Paikoitellen kuva jää lukijan päätettäväksi: onko Hiltunen populistisi vai marttyyrin kruunun tavoittelija?

Toisaalta Hiltunen asemoidaan perheenisänä, yksinhuoltajan elämän ja vastoinkäymisiä kokeneena miehenä, joka vetää seurakuntasalin täyteen, naispappeuden vastustamisesta huolimatta – tai siitä johtuen. Hän on julkisuuskuvansa mukaan änkyräpappi, muutokseen kykenevä ja ajatteleva samaistumiskohde.

Oikeudenmukaisuussääntöä tarkastellessa kävi ilmi, että Hiltusen kanta on useimmiten se kummasteltava: vaikka järki ja laki sanovat, että naispappuus on hyväksytty, hän on eri mieltä. Hänen toimintaansa pidetään perin outona ja kohtuuttomana. Julkisuuskuvaa määrittää tekstin viesti siitä, että Hiltunen polkee naispappien oikeuksia, jotka ”kärsivät olennaisesti”. Teksti vetoaa naispappien puolesta ”yleiseen oikeustajuun”, jokaisen ihmisen tajuun siitä, että kun oikeus voittaa, hyvä voittaa. Tällöin vedotaan myös järkeen, common senseen.

Todellisuuden rakenteeseen perustuvista syy-seuraussuhteita tarkastelemalla esiin nousi se, että naispappien lähtö sekä seurakuntaa kohdannut väkikato on osittain Hiltusen syytä. Julkisuuskuvaan vaikuttaa argumenttien viesti, että Hiltusen ja hänen tukijoidensa ”jyrkkä vähemmistösiipi” saa aikaan ”kyräilevän tunnelman” ja karkottaa ihmisiä kirkosta. Syyksi tähän Hiltusen toimintaan määrittyvät ponsi ja Hiltusen vakaumus.

Henkilö ja teot -argumentoinnin tarkastelu paljasti, että julkisuuskuvaltaan Hiltunen on syrjijä. Tässä argumentissa teot kuvaavat ihmistä. Hiltusen julkisuuskuva määrittyy siis sen myötä, että tekstien mukaan ”kohtelee kuin ilmaa”, on käyttäytynyt virkaan sopimattomalla ja seurakuntaa repivällä tavalla, vahingoittanut seurakunnan ilmapiiriä, aiheuttanut hajaannusta ja jakanut seurakunnan kahtia ”ennen näkemättömällä ja torjuttavalla tavalla”.

Hiltunen määrittyy myös defaistina; hän on tekstin luoman kuvan mukaan tieteen tahtoen hakeutunut seurakuntaan naispappeja alistamaan. Argumentaation myötä Petri Hiltusesta kasvoi naispappeuden vastustamisen henkilöitymä.

Auktoriteettiin vetoavaa argumenttia käyttävät molemmat kiistan osapuolet. Argumenttiin vedotaan naispappeuskantaa perustellessa. Kun eroamishdotus

esitetään ensimmäisen kerran kantelun viestin esittelemisen ulkopuolella, sen tueksi haetaan vahva auktoriteetti: kaksi piispaa. Myös pääkirjoituksen eroehdotuksessa tukena ovat auktoriteetit. Auktoriteetit ovat kiistan teeman mukaisesti kirkon piiristä. Hiltunen itse vetoaa argumenteissaan seurakuntaan, piispaan ja Jumalaan.

Todellisuutta rakentavista argumenteista tarkastelin metaforia. Metaforat nousivat erityisesti luonnossa olevista asioista (vesi, kuilu, tie) ja koskettelivat reilun pelin teemoja. Sodankäyntiin viittaavia metaforia käytettiin paljon kuvaamaan kiistaa ja seurakunnan kahtiajakautumista: piispat olivat ”liikekannalla”, seurakunta oli jakautunut kahteen ”rintamaan” ja kaivautunut ”poteroihinsa”. Metaforat kertovat kiistan kovuudesta; kumpikaan osapuolista ei anna myöten.

Koska kyseessä on uskonnollinen kiista, tekstit sisältävät viittauksia Raamattuun. Julkisuuskuvaltaan Hiltunen on papinkanttura. Myös metaforat nousevat kristillisestä kuvastosta: helvetti, paimen, lauma, lampaat ja vuohet. Hiltunen asemoitiin seurakunnan kahtia jakajana, joka erotti Kristuksen pienet lampaat, omat seuraajansa, muista seurakuntalaisista. Lammas ja vuohi -metaforia käytettiin myös väärin päin alkuperäiseen kuvaan verrattuna kirjoittajan omaa näkökulman tukemiseksi.

5.2. KUN NAISPAPPEUSKIISTA POLITISOITUU

Petri Hiltusen julkisuuskuvaa tutkiessani huomioni kiinnitti se, kuinka uskonnollisesta kiistasta tulee yhteiskunnallinen ja poliittinen kiista.

”Lauri Frostin mielestä voi puhua protestivaaleista, jossa kannanotto naispappeuden puolesta kanavoitu heidän ryhmälleen. ... Tulos on vahva tuki oikeudenmukaisuudelle ja tasa-arvolle sekä sille, että seurakunnassa ei voi suvaita epätasa-arvoisia piirteitä.” (26)

Tämä teksti havainnollistaa, kuinka uskonto politikoituu: teemaksi nousee tasa-arvo, yhteiskunnallinen asia, eikä varsinaisesti uskonnon asia. Seurakuntavaaleissa äänestettiin tasa-arvon puolesta, vaikka tasa-arvolaki ei koske uskonnon harjoittamista.

” – Kyllä tämän tuloksen taustalla on nähtävä kirkkoherra-asetelma. Siitä kertoo se, että kristillisdemokraatit kärsivät selvän tappion. Vaalitulos kertoo selvästi, mitä suuri yleisö ajattelee.” (26)

Kirkkoherra-asetelma viittaa Hiltuseen: tappio on hänen syynsä. Tekstin *suuri yleisö* -määritelmä puolestaan muistuttaa argumenttien takana olevista säännöistä. Kuten luvussa 3.3. analysoimissani useimmissa määrään perustuvissa säännöissä, myös tässä enemmistö on oikeassa – ja Hiltunen jää vähemmistöön. Toki voi kysyä, millainen ”suuri yleisö” koostuu seurakuntavaaleissa äänestäneistä, kun äänestysprosentti on noin 26.

Toisaalta jo se, että seurakuntavaaleissa ehdokkaat ovat mukana puolueittain, tekee seurakuntavaaleista poliittiset. Naispappeuskiistan vaikutus ei kuitenkaan jää vain seurakunnan vaaleihin, vaan ulottuu kunnallispolitiikkaankin.

”Kristillisdemokraattien johtaman vaaliliiton kärkinimi on tietysti kansanedustaja Sakari Smeds, jonka paikkaa eivät muut uhkaa, vaikka Smedsiä on sotkettu mukaan Valkealan mieliä kuohuttavaan naispappeusriitaan. Hänen kappalaisisänsä on naispappeutta vastustavan kirkkoherran lähin tukija ja myös vaimo on tukenut Petri Hiltusta.” (28)

Naispappeuden vastustaminen ja kiistan keskiössä oleva Petri Hiltunen eivät varmaan kuulu Smedsin poliittiseen ohjelmajulistukseen, mutta jostain syystä kytkös on lehdessä päätetty mainita.

Petri Hiltuselle itselleen naispappeuskiistassa on kyse Raamatusta.

”Naispappeuden puolustamisessa taustalla ei ole Raamattu vaan humanistinen ideologia ihmisten tasa-arvosta. Se jyrää Raamatun yli.” (16)

”Hiltunen sanoo, että jos kyse olisi tasa-arvosta, hän kannattaisi naispappeutta edelleen. Mutta kyse ei ole siitä, vaan Raamatusta ja kirkon perinteestä. – Naiset ja miehet ovat täysin samanarvoisia, mutta he toimivat eri tehtävissä. En minä ole korkeammalla kuin seurakunnan sihteeri tai kanslisti, vaikka olen kirkkoherra. Me vain teemme eri asioita.” (22)

Toisaalta Hiltunenkin vetoaa yhteiskunnan arvoihin, demokratiaan. Hän kommentoi arkipiispa Paaran sanoja *”Valkealan seurakunnassa pääsi tapahtumaan virhe, koska kirkkoherralla ei ole edellytyksiä hoitaa virkaansa.” (16)* näin:

”Kuulostaa siltä, että arkkipiispan mielestä seurakunta on äänestänyt väärin. Hänhän hyökkää demokratiaa ja seurakuntaa vastaan. Arkkipiispa olisi voinut sanoa, että hän olisi toivonut, että tässä naispappeusasiassa olisin toiminut toisin. Mutta kun hän sanoo, että minulla ei ole edellytyksiä hoitaa virkaani, niin se on kyllä rankasti sanottu.” (16)

6. SYYLLINEN VAI SYYTÖN?

Näkökulma Petri Hiltusen julkisuuskuvaan riippuu myös siitä epiteetistä, jonka hän tekstissä saa. Kun esimerkiksi juttu kertoo jumalanpalveluksien kävijämääristä tai kirkkokonserteista, Petri Hiltunen on titteliltään kirkkoherra. Jos juttu käsittelee naispappeutta tai seurakunnan skismoja, hän on naispappeutta vastustava Hiltunen. Naispappeuskiista henkilöityy (jopa valtakunnallisesti) kirkkoherra Hiltuseen.

Hiltuselle rakentunutta julkisuuskuvaa katsottaessa kokonaiskuva jää muutamaa valopilkkaa lukuun ottamatta rankan kielteiseksi. Syytökset ovat kovia: Hiltusta painostetaan eroon auktoriteettien arvovallalla ja syyttämällä häntä naispappikantansa salailusta. Julkisuuskuva on kirjavanaan syytöksiä syrjinnästä ja epäilyjä viranhoidon huonosta hallitsemisesta. Syyllistävien juttujen paino on suuri. Vaikka asia on vielä tuomiokapitulin käsittelyssä, Hiltusen julkisuuskuvassa lukee: syyllinen. Hiltunen on ikään kuin ajohajdin kohteena, hänet on jo tuomittu.

Kun tuomiokapitulin vapauttava päätös saapuu, sitä ei ole helppo nielaista.

”Syväniemi pelkää, että Valkealan seurakunnan maine on tahriintunut valtakunnallisesti ja että maineen korjaaminen voi olla vaikeaa ja kestää pitkään. – Meillä on nyt, ja ilmeisesti myös pysyy, mielipiteidensä puolesta sellainen kirkkoherra, ettei vastaavaa ehkä koskaan tulla valitsemaan mihinkään muuhun seurakuntaan. Uskaltaako yksikään naispappi enää hakeutua tänne?” (42)

Vapauttava päätös ei puhdistanut seurakunnan mainetta, ja siitä kannetaan huolta. Kirkkoherra on ainutlaatuinen, mutta piirtyy tekstissä esiin negatiivisin sävyin. Entä Hiltusen maine? Kuten Nina Nukari (2000) totesi Alhon tapauksesta, tässäkin anteeksipyyntö ei ollut ensimmäisenä huulilla.

Mediaretoriikan valta on toimittajien käsissä. He rakentavat valinnoillaan, ja niistä pienimmillään on merkityksensä.

Tuomiokapitulin päätöksen tultua Kouvolan Sanomien pääkirjoituksessa ihmetellään ongelman jättämistä ennalleen:

”Ei ihme, että Valkealassa ollaan sekä pettyneitä että hämmästyneitä. (43)

Vaikka tekstin kohta on passiivissa, näen sen vetoavan retorisesti ”me”-”ne” -

jaotteluun: väitteeseen voivat samaistua ne, jotka ovat hämmästyneitä ja pettyneitä.

Hiltunen ja hänen mielipiteensä jakavat eivät varmaankaan olleet pettyneitä, siksi he eivät kuulu porukkaan, josta tekstissä puhutaan, eli jäävät ”ne”-luokkaan.

”Ei ihme” -reagointi ei vapauta Hiltusta syyllisyydestä, vaan sitoo hänet siihen.

Laillisen tahon vapauttavasta päätöksestä huolimatta näkökulma on edelleen se, että Hiltunen on syyllinen.

Naispappeuskiista ei päättynyt kirkkoherra Petri Hiltusen saamaan vapauttavaan tuomioon. Johtui se sitten tasa-arvoteman ajankohtaisuudesta, median taipumuksesta nostaa esiin ristiriitoja tai vaikka julkisuuden valikoivan valokeilan osumisesta yksittäiseen henkilöön, naispappeusteema nousee median agendalle yhä uudelleen ja uudelleen. Kouvolan Sanomien kolumnistia Hasua lainaten:

”Nämä uskonasiat ovat tulkintakysymyksiä, joita ei kirkolliskokouksen päätöksillä voi ohjailta. Niinpä myös naispappeuskysymyksessä kirkko on voimaton niin kauan, kun sukupolvet vaihtuvat ja luulenpa, että vielä siitä eteenpäinkin.” (38)

LÄHTEET:

Hackett, Rosalind I. E. (2003) Managing or manipulating Religious Conflict in the Nigerian Media. Teoksessa Mitchell, Joylon; Marriage Sophia (ed). Mediating Religion. Conversations in Media, Religion and Culture. MPG Books, Bodmin, Great Britain.

Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila. Retoriikkaa. Teoksessa Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.) (1999) Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus, Tampere.

Kangas, Sari (2001) Bisnestä ja taiteilijaelämää. Kuvataiteilija Juhani Palmun ja Hannu Väisäsen julkisuuskuvien tarkastelua. Tiedotusopin pro gradu.

Erkki Karvonen (1999) Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Gaudeamus, Tampere.

Karvonen, Erkki (1997) Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, Vammala.

Kirkkoraamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos.

Koistinen, Mikko. Pelkkää taloutta. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring, Esa Väliverronen (toim.) (1998) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere.

Kortelainen, Kai (1997) Mielikuvien taktiikkaa. Martti Ahtisaaren ja Elisabeth Rehnin imagotaisto vuoden 1994 presidentinvaaleissa. Tiedotusopin pro gradu.

Lehikoinen Taisto (2003) Religious Media Theory. Understanding Mediated Faith and Christian Applications in Modern Media. Jyväskylä Studies in Humanities 4. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Linkala, Kaisu (2002) ”Siunaan niitä, jotka sinua siunaavat” – kristillisen sionismin politiikka. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitoksen pro gradu.

Nukari, Nina. (2000) Ministeri erosi – kaikki hyvin? Arja Alhon julkisuuskuva tv-uutisissa. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitoksen pro gradu.

Palmolahti Harri (1993) Kuka ampui? Tutkimus journalismin, erityisesti televisiouutisten tavasta syyllistää. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja, sarja A 81/1993.

Perelman, Chaïm (1996) Retoriikan valtakunta. Vastapaino, Tampere.

Suhola Aino, Turunen Seppo & Varis Markku (2005) Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Finn Lectura, Jyväskylä.

Sumiala-Seppänen, Johanna (toim.) (2005) Pyhä media. Atena Kustannus, Jyväskylä.

Vihinen, Hilikka. (1998) Maatalous tekstinä. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Vastapaino, Tampere.

Viitamäki, Taina (2000) ”It Is Love, Not Rock Stardom” – Popartisti Morrissey’n julkisuuskuva lehdistössä. Tampereen yliopisto, etnomusikologian pro gradu.

Internet-lähteet:

Kouvolan Sanomien kotisivut

[<http://www.kouvolansanomat.fi/tiedostot/Mediakortti2008.pdf>] Viitattu 13.7.2008